

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Преплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге преплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза моравског, округа нишког, Димитрија Стевановића, начелника исте класе среза јасеничког, округа крагујевачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза беличког, Душана Николића, писара прве класе среза лесковачког;

за вршиоца дужности начелника среза заглавског, у рангу секретара начелства друге класе, Павла Ђорђевића, вршиоца дужности начелника среза грузанског, у рангу секретара начелства исте класе, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза јасеничког, округа крагујевачког, у рангу секретара начелства друге класе, Гргура Бркића, писара прве класе среза параћинског;

за комесара топчидерске полиције, у рангу писара друге класе Управе града Београда, Милорада Тутунџића, писара друге класе Управе града Београда, по потреби службе, и

за писара прве класе Управе града Београда, Вељка Љ. Рамадановића, комесара топчидерске полиције, у рангу писара Управе града Београда прве класе, по потреби службе, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. јуна 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Марко Марковић, лекар среза рађевског, округа подринског, на основу § 69. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја са пензијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. јуна 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Михајло Б. Јовановић, писар прве класе среза кључког, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Према одлуци Државног Савета од 9. јуна 1905. године Бр. 4210, овим се замењује указ од 8. јануара 1905. године, који је оштампан у 7 броју „Српских Новина“ од 11. јануара ове године.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. јуна 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(СВРШЕТАК)

VIII

85. — Надлежност судске власти. — У распису министра унутрашњих дела од 1. Марта 1879 год. П.Бр. 1564., у одељку под III., о *будућим (новим) грађевинама* на води, наређује се окружном начелству да сваком приликом, кад год даје одобрење за подизање какве нове грађевине ради употребе воде, обрати пажњу на то, да не прекорачи власт, коју му закон о водама даје; па, где би год опазило да ствар, по својој природи, спада грађанском суду, особито где се појави спор о сопствености земље, на којој се грађевина жели подићи, или се иначе истакне питање, које у судску власт долази, да упућује стране грађанском суду, да тамо претходно то расправе по основима грађанског законика, по коме начелство не може решавати. И тек, пошто се ствар коначно на судовима сврши, онда ће оно моћи узети у свој поступак тражење дозвољења по прописима овог закона о водама. Но овим расписом, као ни законом о водама (чл. 29.), није довољно тачно ни потпуно јасно обележена начелна граница надлежности административне и судске власти.

86. — При одређивању те границе надлежности једне и друге власти ваља се руководити тим начелом: да административна власт решава сва питања о употреби вода само и искључиво обзиром на *јавни или општи интерес*; а да суд решава она питања о употреби вода, у која је уплетен *приватноправни интерес*. Административна власт, дакле, водећи

надзор над водама и дајући одобрења за употребу воде, мора поштовати *приватна права*, која постоје само на *јавним непловним и приватним водама*, јер таквих права нема на јавним пловним водама.

Граница је, дакле, надлежности тих двеју власти у граници између *јавнога и приватнога (или грађанскога) права*. Јавно право регулише одношаје појединаца према државно-правној заједници, које је он члан; а Приватно Право, пак, одношаје и интересе појединца као приватног лица према другим приватним лицима. Ови приватно-правни одношаји деле се у т. зв. *имовно-правне и породично-правне* одношаје, из којих истичу поједина *субјективна овлашћења или права*. По томе, дакле, у сваком даном случају, кад искрене какво спорно питање о употреби воде, односно о подизању или преиначењу какве грађевине на води, треба на то гледати: каква је *правна природа* онога прописа или правне норме, која регулише онај *правни одношај*, који је уплетен у оно питање о употреби воде које се покреће и које има да се реши; па, ако је тај правни одношај регулисан Приватним Правом (т. ј. Грађанским Закоником) онда је то *приватноправни одношај* и спор о истој има суд да реши (н. пр. кад је спор о *својини* онога земљишта на којем молилац одобрења жели подићи грађевину ради употребе воде, или, кад је спор о *службеници* на том земљишту или на дотичној води, коју би та грађевина или начин употребе воде поништио и т. д.); а ако пак, спорни правни одношај регулише такав закон, који спада у област јавнога права, онда о њему има да реши *административна власт* (н. пр. питање о *оштој употреби* јавних вода, кад оно искрене између два лица, решава полицијска власт а не суд.).

87. — Но између те две правне области, Јавнога и Приватног Права, не може се границе свуда сасвим оштро и одсечно повући, јер се супротност, која међу њима постоји, не истиче свуда и свакад у истој мери, већ има прелаза из једне у другу. Узрок је том прелазу органско схватање целокупног друштвеног и државног живота. Отуда на многе *приватно-правне одношаје*, као и на *приватна права*, често утиче јавни интерес. Тако н. пр. и само *право својине*, као тип свих приватних права, ограничено је у извесним погледима из обзира на јавни интерес. На кратко, има правних одношаја у којих је *двојни* правни карактер: приватно правни и јавно-правни. Отуда и случајеви у практичком животу, у којима је уплетен такав правни одношај с *двојним* правним карактером, па отуда и могућност да о једној и истој ствари могу решавати и административна и судска власт; али и у том случају, свака од њих решава ту ствар у границама своје надлежности и доноси решење из разних побуда. На прилику, један прибрежни сопственик просица нечисте материје у реку, која служи селу за пиће, те тиме чини воду нездравом. Тада ће полицијска власт, као једина надлежна, у *оштем интересу*, забранити том сопственику да даље не просица штетљиве материје у реку. А ако ниже на тој реци постоји каква грађевина или предузеће, за које је потребна чиста вода (н. пр. прањаница рубља), онда се сопственику те грађевине или предузећа вређа *приватан интерес*, и онда ће бити суд надлежан

да одлуком својом забрани оном прибрежном сопственику да даље воду не прља и да плати накнаду за причињену штету том сопственику грађевине или предузећа. Или, један прибрежни сопственик толико воде црпе из реке да село нема довољно воде за домаће потребе а и даљи прибрежни сопственик нема онолико воде, на колико има права (н. пр. за своју воденицу); у овом случају се штети и *јавни* и *приватни* интерес; за заштиту јавног интереса надлежна је полицијска власт, она ће дакле забранити том прибрежном сопственику да не задржава сувише воду, а за заштиту приватног интереса надлежан је суд, који ће, на тужбу доњег прибрежног сопственика, забранити оном горњем сопственику да даље задржава воду на штету онога, па ако има штете за онога досудиће му и накнаду за исту, ако је тражи.

88. — Из овог начелног ограничења надлежности тих двеју власти, што је само последица начела поделе власти, излази:

а) да судска власт, мора, при решавању приватноправних спорова, који се односе на употребу воде, поштовати *опште* и *посебне наредбе* административне власти, ако нађе да су ове наредбе издане у *границама закона* (чл. 117. Устава) и ако оне штите *јавни интерес*. Нпр. наредба да нико на извесној реци не може подизати брану испод извесне висине, како би се тиме спречила поплава села или града или земаља; или наредба Павлу да своју брану спусти испод досадање висине, пошто она причињава поплаву суседних земаља. И

б) да административна (полицијска власт) дајући одобрење за посебну употребу воде, односно за подизање какве грађевине на води, *не сме вређати приватна права*. У том случају, кад такво одобрење вређа чије приватно право, у корист приватног лица (молиоца одобрења), суд може, на тужбу онога, чије је приватно право оштећено, наредити да се одобрена грађевина или предузеће *измени* па и *поруши*. Само у *оштем интересу* може административна власт наредбом својом *ограничити* или *поништити* приватно право, ако за такву наредбу има ослоња у ком закону; па и тада справедљивост захтева да се за то сужавање или поништење приватног права даде сразмерна накнада (в. случајеве експропријације под бр. VI.)

89. — У циљу, да би се издавањем одобрења појединцима за подизање нових грађевина на води или за преиначавање оних, које већ постоје, спречила могућа повреда туђих приватних права, а тиме и умножавање приватноправних спорова, законодавац и наређује полицијској власти да пре, него што такво одобрење изда, учини кратак извиђај да ли тим одобрењем не би била повређена чија приватна права и да покуша да путем споразума између молиоца одобрења и осталих интересованих лица изравна сукоб њихових интереса и тиме спречи могући спор између њих. Полицијска власт тиме није добила и овлашћење да она тај сукоб својом одлуком расправља. Ако не успе да интересована лица склопи на поравнање, онда ће их, у смислу расписа министровог, упутити суду, да тамо тај сукоб расправе, а она ће с давањем одобрења причекати свршетак тога спора.

Андре Ђорђевић

КРИМИНАЛНА СУДСКА ПОЛИЦИЈА као нарочита установа

Да би у даљим излагањима били јасни, потребно је, да наговестимо одмах, да мислимо на онај део криминалне полиције, коме је задатак да открива извршена зло-

чина и преступна дела и да проналази и хвата преступнике и злочинце, који су за та дела одговорни, па да их по том, са доказима, у колико су прикупљени, предаје истражној власти. Из оквира овога написа отпада, дакле, не само превентивна полиција у опште, него и сав део

репресивне полиције, који не би имао везе са надлежношћу судске власти у примени казнога права. У тако обележеним границама, намера нам је, у главном, да истакнемо важност и умесност начела, да ова врста полиције треба да се организује особено, да се као нарочита установа

издвоји из састава садашње полицијске власти, да самим тим сасвим испадне и из надлежности Министарства Унутрашњих Дела, па да се, као криминална судска полиција, пренесе у надлежност Министарства Правде.

Развијајући ову мисао, као главну, у њеним важнијим начелним странама, ми се нећемо упуштати у детаље, које захтева њена формална организација. Таква дискусија ствари захтева ширу, опсежнију расправу, која би захватила бар сва важнија питања о реорганизацији садашње наше полиције безбедности; а тако про-страна тела одвела би сувише далеко, и више би омела, него користила нашој намери, да главну ствар што одређеније истакнемо и што јасније образложимо. Ако и у колико успемо у тој намери, ми смо самим тим учинили доста, да се једно-временно схвате и главне основе, на којима би нову организацију криминалне полиције требало извести. У осталом, ближе извођење тога начела ствар је практичне природе и могло би имати разне облике, према томе, шта се за наше прилике сматра као више или мање целисходно, и постоји ли већа или мања фискална могућност, да се то начело слабије или интензивније примени.

Данас је већ потпуно пречишћено питање о томе, да цивилно правосуђе треба да има своју извршну власт. Ово начело у многим културним државама већ је и примењено и добило значајно место у судској организацији. Потреба судске извршне власти и у нас је призната и ако још није задовољена. Међутим, сви су изгледи, да ће се и то скоро учинити, бар с обзиром на озбиљне намере надлежних фактора, који су пре кратког времена нашли израза и у формално спремљеном законском пројекту. Као год што је цивилно правосуђе нашло своју природну допуну у установи нарочите, судске извршне власти, тако и кривично правосуђе тражи своју допуну у установи своје полиције, у установи криминалне судске полиције. Шта више, та је допуна с гледишта јавних интереса још и претежнијег значаја. Јер, с обзиром на далеко већи значај права и интереса, којима је кривично правосуђе намењено као заштита, с обзиром на задачу тога правосуђа да служи као најинтензивнија законска санкција за целокупни правни поредак и с обзиром на огромни интерес јавног права, да се јавна реч што јаче осигура и заштити од повреда, — захтев о организацији криминалне судске полиције, по својој важности, знатно се истиче изнад захтева о организацији судске извршне власти. И ако је установа судске извршне власти, по својој задаћи, позвана, да служи примењеном цивилном правосуђу као санкција и да на тај начин обезбеди сав практички значај његових пуноважних одлука, и ако у том облику судска извршна власт има да обезбеди сав правни ефект цивилног правосуђа, и ако је таква задаћа судске извршне власти од врло велике важности за јавни ред, ипак је важнији онај други део јавног реда, који претпоставља што поузданију заштиту личне и имовне безбедности. Ако правни поредак није у

том смислу довољно заштићен, онда је управо беспредметна заштита, коју има цивилно правосуђе у установи судске извршне власти. Какве користи може један грађанин имати отуда, што му је судски „егзекутор“ наплатио извесну тражбину, ако није довољно заштићен у томе, да му добивени новац неће украсти први, који га на сокаку сретне. Овако драстичан пример навели смо само с тога, да би нам излагање било јасније у томе, да је начелно важнија задаћа државе, да заштити јавни ред од кривичних, него од грађанских правних повреда. Само под претпоставком, да постоји довољна заштита у оном правом смислу, може бити речи и о заштити приватних грађанских права. Држава, која у том односу није довољно испунила своју дужност и поред најмодернијих правних и политичких институција, које обележавају њену организацију, може се само с гледишта формалног права сматрати као савремена правна држава; али, она није то и у ствари. Ако су значи принципи државног права, да је добар јавни ред први и најнепосреднији услов, па да државна власт може с успехом да врши целокупну осталу своју мисију, као законодавна власт онда је већа или мања оскудица тога услова најнепосредније обележје правног и културног ступња, до кога се дотична државна организација издигла. Зато се тако често и толико оправдано и наводи турски државни режим као пример јавног реда у негативном смислу.

Веома угледан немачки писац Сајдел, расправљајући поједине важније категорије из области државног права, свом жестином и одређеношћу једног, иначе, смишљеног и одмереног писца, указује на оне дужности државе, као на првостепенне, које захтевају поуздан и што јаче загарантован јавни ред. У осталом и лајчки претрес ствари био би довољан, па да се разуме, да за једног грађанина нема интимнијег интереса, него што је интерес личне и имовне безбедности; јер на што му сва остала права и користи, ако је изложен сталном ризику личних и имовних напада, ако су му угрожени живот и својина.

После ових напомена, није потребно нарочито објашњавати, од колике је важности имати добро организовану власт, која је намењена заштити личне и имовне безбедности. Остављајући онај део власти, који у овом односу дејствује као превентивна полиција и држећи се раније истакнутих граница, које смо овом напису одредили, реч је о томе, да ли је онај део криминалне полиције, који је намењен откривању злочина и преступа и хватању преступника и злочинаца, испунио у свом садашњем стању услове једне добро организоване власти која би своју дужност вршила с успехом? Питање ово, у смислу, у коме га ми претресам, интересује чак и једну Пруску, па, што је у главно, и сам Берлин, ма да се зна, да са радом и организацијом полиције безбедности, Берлинска полиција стоји толико добро, да се често истиче као углед јаке полиције безбедности. Па ипак, немачки писац Д-р Швикерат напада садашње стање берлин-

ске и у опште пруске полиције, баш у тој страни, што она не потпада под Министарство Правде, што није у непосредној власти и служби правосуђа, већ је, као саставни део целокупне полиције, на штету свога позива, мешавином са осталим облицима полицијске надлежности са којима по својој природи нема везе, изгубила облик, који јој начелно припада. Излажући неколике разлоге, којима брани овакав свој захтев, он сасвим одређено и одлучно тврди, да би криминална полиција, реорганизована на таквој основи, дала далеко боље резултате. Основна мисао овога писца, која би нову организацију обележавала, састоји се у томе, да ову полицију треба сасвим издвојити из састава остале полиције и оставити је у непосредну службу државног тужиоца. Да приступимо сада ближе претресу саме ствари, а у првом реду сновном разлогу, којим би се, по нашој оцени, могла бранити оваква издвојеност криминалне полиције, наравно, у оном делу њене надлежности, који се односи на извршена злочина и пресупна дела.

Захтев за ову подвојеност има уза се и политичке и правне разлоге; јер и разлози криминалне политике, као разлози целисходности и разлози правне природе, који истичу из пречишћених главних начела о надлежности судске административне власти, говоре за то, да криминална полиција, у овом смислу и обиму, у коме је овде реч, нема везе са надлежношћу административне, већ искључиво са надлежношћу судске власти. Потребно је, да ово ближе објаснимо.

Као што је познато, надлежност судске власти простире се на оцену и расправу конкретних случајева. То опште обележје њене надлежности има примене и за кривично правосуђе. Судска власт не може у примени казненог права ићи даље од граница, које јој одређују конкретни казни факти. Право иницијативе, посматрано и са гледишта судске уставне и земаљске компетенце припада искључиво управној власти у опште, па и у оном делу, у коме би се она односила на заштиту јавног поретка сузбијањем кривичних појава. И тај део надлежности управне власти врло је простран и важан. Јер, колико је за солидну заштиту јавног реда неодступна потреба, да државна власт сваку противправну кривичну повреду, сваки незаконити акт, којом би тај ред на казненој основи био поремећен, кажњава, да у облику промене судске надлежности рехабилитира углед свога позива и да у свој могућности поправи последице које је кривица оставила, још је целисходније и за правни ауторитет јавног реда корисније снажном и добро смишљеном организацијом јавне службе допринети, да се казнена дела, по могућству, и не јављају, или да се овакава појава сведе на што мању меру. Радећи у овом другом правцу, а не на трагању већ учињених кривица, њена надлежност има строго позитивни значај, јер јој припада право најшире иницијативе, да у свој мери у границама закона и фискалне могућности сузбија и саму могућност кривичних дела. У том облику свога позива државна

власт не дејствује да судској власти омогући, припреми материјал за примену њене надлежности, већ ради као орган управне власти потпуно слободно и независно од потребе и надлежности кривичног правосуђа. Сасвим је и онда разложно, да сав тај део, строго превентивне полиције безбедности припада управној власти у целини. У том обиму своје надлежности криминална полиција треба да буде организована потпуно као орган управне власти са свима атрибуцијама, које истичу из главнога циља, коме та власт треба да служи, и којима ће се обезбедити да се, независно од судске власти, на законској основи, користи правом најшире иницијативе.

Међутим, сасвим друкче стоји ствар са надлежношћу оног дела репресивне криминалне полиције, која има задатак да ради на трагању и проналаску криваца по оним кривцима, које припадају оцни и надлежности судске власти. У том делу свога позива, полиција у ствари има задатак да брзим, одлучним радом, припреми што више и што поузданијег материјала за судску власт, и то како за ону што се занима истрагом, тако и за ону, што има кривицу да пресуди. Другим речима, полиција у овом случају врши, у главном, један део позива судске истражне власти, и то баш онај део, који се јавља одмах, непосредно иза учињене кривице, и који је самим тим најважнија и прва основа за даљи ток па често и за саму судбину целог кривичног процеса. Свакоме, који је био у служби судске власти, или који је у служби полицијске власти радио на кривичним предметима, мора бити јасно, од каквог је правног значаја: је ли убрзо иза кривичног дела учињено све што треба, да се утврди целокупна фактичка ситуација, у којој се, огледају и објективни и субјективни моменти кривице. Па и за оне, који немају чисто службени извор за познавање ствари мора бити јасно, да је за успех истраге и правилно пресуђење једне кривице неопходно потребно, да се што је могућно скорије на лицу места утврде факта и околности, које су непосредно резултат учињене кривице и које само у вези с њом налазе своје објашњење. Колико у овом односу много значи добро и благовремено извршена дужност, није потребно објашњавати нарочитим примерима. Доста је да навестимо честе и обичне случајеве, приступачне разумевању и најобичнијег лајка, да ствари кривчеве, нађене на месту извршеног дела, па често и ствари, с којима је, као оруђем, и само дело извршено, одмах откривају и самога кривца, или бар служе као поуздана основа за даљи и сасвим скори успех и правилан ток истраге. Упропашћење тих ствари услед невеште или закашњене истраге, неумешност у прибирању и константовању свих података, који су често могућни само у првим моментима иза учињене кривице, недовољно старање, да се ти подаци потпуно очувају за истражну судску власт и да јој се неизмењени ставе на расположење, чести је узрок, да се успех истраге по многим кривцима и сасвим осујети.

Као што се из ових напомена види, за све те претходне брзе и одлучне радње, које треба да обезбеди истражи први и најпотребнији материјал, за све те радње полиција ради непосредне за надлежност судске власти. Она у том односу нема везе са управном влашћу, па с обзиром на општи принцип, који вреди за самосталан и независан однос функционисања судске према управној власти, још је и потребно, да та веза између криминалне полиције и управне власти никако и не постоји. Њена веза могла би бити само у облику тражене помоћи у оружаном снази за случајеве, кад је потребна употреба силе, зато, што њома довољно не располаже; или, кад би се криминална полиција обратила за услуге, које припадају општој надлежности полицијске власти. Ван таквог односа, криминална полиција, у целокупном свом позиву, мора бити издвојена и независна од утицаја политичке власти у опште, па самим тим и од полицијске. Потребно је, да се, на тај начин, још у самом почетку послова, који су намењени употреби судске власти, отклони утицај или мешавина управне власти, и да се у свој чистоти очува службена независност оне власти, која ради за судску и искључиво за судску надлежност, а не за надлежност администрације. Јер, ако у опште има смисла начелној подвојености атрибуција између судске и управне власти и ако, у вези с тим атрибуцијама, има смисла и даљи велики принцип савремене правне државе, да судска власт мора имати у основи друкчу организацију него управна власт, организацију, која ће загарантовати потпуну самосталност и независност суда од утицаја и мешања управне власти, онда се, доследно том великом принципу, мора одстранити утицај управне власти на најважнији део судске надлежности, на кривично правосуђе. Међутим, за кривично правосуђе често би највећа опасност и могла да буде од тога, ако оно не би имало довољно снажна утицаја на целокупни ток кривичних процеса, а нарочито на онај његов први основни део, којим се занима криминална полиција, и који треба да служи као основ истраге, па често и да реши и формално одреди судбину процеса. А може ли се говорити о таквој независности рада, о таквом утицају суда на криминалну полицију, кад она у основи и није његов орган, већ орган баш оне власти, чији утицај треба да је одстранен; кад је цела организација криминалне полиције изведена искључиво на основици, којом је, у целини, обележена искључиво као орган политичке власти и потпуно независна од суда. Лако је, према овоме, бар начелно, разумети могућност, да је често судбина многих кривичних процеса искључиво у рукама полицијских власти, и да је та аномалија и превласт у толико опаснијих последица, у колико је још полицијска власт уједно и истражна власт. Судска практика тада је апсолутно лишена могућности, да ма у ком односу утиче на криминалну полицију, ма да тај утицај начелно само њој припада. А како у нас и истражна власт не припада судској већ полицијској власти, то је утицај

судске власти омогућен тек кад јој се предмет отуда достави, а то значи у времену, кад би, у већини случајева, било немогућно накнадним радом поправити учињене погрешке, попунити недостатке, који се јављају услед површног и неумешног рада криминалне полиције и истражне власти, или благовремено сузбити тенденциозне радове, којима би се проналазак и одговорност правих криваца ометала.

Говорећи о основном разлогу, којом би се могла правдати основна организација криминалне судске полиције, ми смо, у главном, већ истакли и ту мисао, да је њена задаћа у првом реду намењена истражи. Према томе било би сасвим природно, да она треба да има непосредне везе са истражном влашћу. То начело већ ближе упућује и на главне основе, на којима би требало извести њену организацију. Кад би се и у колико би се успело, да се таква веза криминалне судске полиције са истражном судском влашћу изведе на такав начин, који би је ставио у искључиву и потпуну службу истраге и потчињено пуном утицају истражне власти, самим тим било би довољно обезбеђено, да се криминална полиција ослободи ненадлежног утицаја и да се она у свему сматра као орган кривичног правосуђа. Као непосредни и потчињени орган судске истражне власти, она би са овом стајала у сталној и живој пословној вези, радећи у сваком случају по упутима надлежног шефа истраге за сву област, у којој би њена организација била изведена. Под претпоставком, да би криминална полиција била изведена по начелу децентрализације, да би у том смислу била спроведена и код општинских власти, однос надлежности мањих обласних јединица према већим, имао би се регулисати по начелима, која у опште вреде за службене и дисциплинске односе према претпостављеној надзорној власти, а на основици, да се над свима овим обласним јединицама већег или мањег службенога ранга, шеф истражне власти јавља као централна обласна управа. Да би у овом односу били јаснији, напомињемо, да и сада општинске власти имају надлежност криминалне полиције, и ако се државна полицијска власт јавља као непосредно компетентна за формални службени посао. Јер, и сада општинске власти имају не само дужност, да полицијску власт одмах известе о кривичном делу, које је у односној општини учињено, него још и даљу дужност, да, ма и на површан начин, констатују и очувају фактично стање ситуације, коју је преступ или злочин изазвао. Наравно, да је овакав незнатан значај рада општинске власти, као криминалне полиције, и сувише недовољан за циљеве истраге, и да би надлежност општинских власти у овом односу требало знатно појачати, и једновремено, учешћем нарочитог спремног елемента још и оспособити за исправну практику овакве надлежности. Баш с обзиром на тако уочљиву и, по свој прилици, веома штетну обласну децентрализацију општинских власти, каква је у нас, потребно је што интензивније учешће

криминалне полиције и код општинских власти. Готово монополисана у државној полицијској власти, наша криминална полиција и оваква каква је, има и сувише велику област и сувише велики број општина, да би с успехом могла одговорити својој задаћи свуда. Поред осталог и то је узрок, што најважније своје послове у изналажењу криваца, криминална полиција врши одоцњено и са површношћу и брзином, која често искључује могућност за успех ствари. Да и не наводимо даљи разлог, већ да подсетимо само на факат, да многе општине, често веома одоцњено извештавају полицијску власт о учињеном злочину, па ће бити јасно, да општина нити има довољне надлежности ни подобности за криминалну полицију, а баш је интерес ствари, да општина, као прва локална власт, као најближа и прво обавештена, треба у томе добро да послужи. Како би у појединости требало извести организацију криминалне полиције, па да она буде и у општини добро изражена, није смер овога написа, као што смо то и у почетку нагласили. Са овим објашњењем о потребном учешћу општина хтели смо да упутимо на мисао, да би децентрализација полиције безбедности требала да буде нарочито зајемчена; јер је за полицију безбедности корисније да дејствује брзо и непосредно иза учињеног дела, само што и она не сме да ослаби главно начело у организацији криминалне полиције, а на име: да ипак целокупна криминална полиција мора у свему радити по упутима и наредбама шефа извршне власти и да мора под његовим надзором стајати за сав обим њене надлежности.

(СВРШИТЕ СЕ)

М. А. Поповић

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

VI

У Криминалистици је утврђено да има општих особина, према којима се одликују људи и карактеришу типови људски. Унутрашњим особинама одговарају спољашњи знаци и обратно, поједине телесне особине карактеришу и неке нарочите психолошке радње и чињенице. Извесно је, према томе, да она реч, што је у народу постала „чувајте се забележених“ има своје психолошко значење и оправдање и није без смисла. Народ је посматрајући нашао код мугавих да имају неповерљив поглед, код слепаца да имају изглед оних што вребају и ослушкују, а грбоње имају необично злобан смех.

И као што су ове појаве важне исто су тако важни и соматички, физички унутрашњи надражаји, који нам објашњују многе спољашње појаве. Ти су надражаји двојачко могу посматрати: Као узрок за злочин или као нарочити знак при испитима и истрагама.

Има доста случајева из којих се може да закључи злочин, који је учињен из љубоморе, из љутње, гњева; колико пута страх, преплашеност наводе човека да

учини нешто, што иначе не би никад урадио. Оваких је појава у друштву много. Али и овде има појава, које остају неопажене. Појединац н. пр. може имати мржње према другоме, а из те мржње ниче читав низ рђавих дела. Сваки човек, ма и не био живог темперамента, има случајева, где пада у страхан гњев према извесним предметима и стварима, нарочито, кад му оне праве сметњу или причњавају бол. У таком душевном расположењу, када се јавља гњев најлакше се чини покушај за уништење онога што нам смета или ствара болове. А тај покушај је преступ. — Извршилац дела је везан за само дело и Криминалиста обоје посматра као делове једне целине. Врло је карактеристично и лепо формулисао Liszt мисао, која у савременој Криминалистици има свој дубок значај: „Не злочинство, него злочинац сам јесте предмет казне, не кажњава се појам него човек.“

У Криминалистици је важно да ли је једно дело учињено у раздраженом стању. То се може посматрати и докучити. Даље се може посматрати да ли је раздражење било истинско или извештачено. Конструкција телесних појава при великим раздражењима посматрана је са различитих страна. Научници су ова своја испитивања почели правити прво на животињама, јер су оне простије, природније и неизвештачене и стога се лакше могу умотрити поједине одлике раздраженог стања. Брижљивим проучавањем нашло се да се у главном и на човеку исти процеси и особине раздраженог стања дају посматрати. Дарвин је изнео овај факат: „Безбројне животиње костреше бодље, длаку, косу и перје у тренутку страха или преплашености и то нехотично, да би саме страшније изгледале.“ Исто тако бива код човека: коса се диже и костречи у тренутцима страха или гњева. Ову појаву човек може увек на другом посматрати, а често и на самом себи искусити. Извесно је да и нерви имају дејства на мускулна влакна, а исто тако поједини психични процеси страх, забринутост, брига, преплашеност дејствују на косу. Pouchet износи случајеве у којима коса изненада оседи. Помиње чак један случај где је једном младом човеку који је осуђен на смрт, за време пресуде и извршења коса оседела. Али страх се обично испољава у викању, у бегању, скривању, грчењу или дрхтању. Разорљиве страсти показују се у затегнутости мускула, шкрипању зуба, ширењу чељусти и пружању шапа: и. т. д. — Све су ове посматране на животињама и све су оне и за човека карактеристичне. Дарвин још каже: „Може неко некога силно мрзити, али докле год његово тело само не падне у афекат не може се рећи, да је гњеван.“ Види се, дакле, да су соматичне појаве у веома јакој вези са унутрашњим надражајима. Најзад, и немогуће је да је неко у силном гњеву, у душевном раздражењу, а телесно да је потпуно миран. Дарвин је изнео шта страх чини; срце јако удара, лице пребледи, човек се мрзне или зноји, коса се диже у вис, плувачка се не лучи, глас постаје чуднији, доње

ивице носа дрхте и играју, пуpile се шире, мускули попуштају. Дивљи и некултурни народи још јасније испољавају ове особине.“ Ко је нарочито имао прилике да посматра Цигане, могао је увидети како се они при оваким појавама понашају и како се мало, готово ни мало не умеју да претварају. Bain прича да у Индији злочинцима дају пиринач у уста, који после некога времена морају испљувати: ако остане сув, знак је да је код оптуженика завладао страх, који је обуставио лучење жлезда што луче плувачку. У гњеву, дакле, лако се чини преступ и злочин.

Нису без интереса случајеви гњева према самом себи. А они су, како Грос тврди, увек знак свести о учињеном делу, управо признање кривице. Невин човек никада није пао у страхан гњев према самом себи; међутим код криваца се то дешава. Кривац у гњеву против самога себе доми прсте, удара главом о зид. Грос прича да је један Јеврејин, разгњевљен на самога себе, ударао се шаком по образу и шамарао се јаче, него што би га други могао шамарати. Једна жена је читаву гужву косе у гњеву ишчупала и главу је своју раскрвала ударајући њом о гвоздене решетке на прозору своје ћелије. А она је учинила неколико злочина и убиства. Један седамнаестогодишњи убица разбио је главу ударајући је о под свог затвора.

У свима овим случајевима ствар је подједнако текла. Дело је учињено смотрено и склоњено је све што би могло злочин да открије. Злочинац је најотвореније и дрско одрицао своје дело; али у тренутку, кад наиђу докази, који обелодањују његову кривицу и кад помисли да је све изгубљено, он онда са безграничним гњевом устреми се на самога себе, што није дело тако извео да остане скривено. То нападање и тај гњев противу сопствене личности јесте формално кажњавање самога себе, које иначе нема и не би имало смисла, када би се онај који то ради, осећао невин.

Кад кривац у гњеву противу себе ништа физички не предузима он обично отпочне да се смеје. И за ове случајеве Дарвин је утврдио да смејање често пута има смер да сакрије једно душевно стање, које га баш карактерише; ако хоће да сакрије гњев, то се он смеје. Тај груби, дрвенасти, усиљени смех јесте веома карактеристичан и он ничим на свету не личи на прави смех, који иде непосредно и од осећања.

Исто је тако од значаја за криминалисту и појава свирепости, крвожедност сексуална суровост. Још старији писци и криминалисте Mitchell, Friedrich и др. износили су безбројне примере, који и данас важе, примере, у којима се доказује да многи људи у сексуалним односима, да би се раздражили чине ужасне свирепости: уједају, штапају, муче, гњава ит. д. То се данас зове Садизам. За Криминалистику су овакове појаве од вредности. С једне стране могу се неки злочини објаснити само помоћу тих сексуалних свирепости а с друге стране лакше се злочинац може пронаћи кад се те и такве његове особине знају. Познат је Штајне-

ров случај у Бечу где је једна проститутка удављена. Тада је полиција бечка живо трагала и по проститутским радњама тражила човека, кога су звали кокошар, јер је он увек собом носио по две кокошке, које је за време обљубе стално давио. Тада је с правом криминалиста иследник злочина дошао на мисао, да човек, који то чини, који дави кокошки кад врши обљубу, јесте у стању или може бити у стању и човека да удави.

Чезаре Ломброзо у својим делима наводи многобројне, врло лепе и карактеристичне примере свирепости и крволочности злочинаца.

И чежња је један психолошки мотив, који се испољава у преступима. Деца нарочито у добу свога развоја и пубертета, кретенаста и слаба створења, а највише нови војници патећи од чежње за домовином чине преступе. Тврди се да простији, необразованији људи из усамљених предела и брдовитих крајева јако осећају чежњу за завичајем. Код образованих људи тај осећај је мањи... Код преступа, што услед чежње за завичајем постају никад се не зна мотив. Најчешће каже онај који учини преступ; „Не знам, тако ми дошло, морао сам учинити.“

Рефлекси или рефлекторни покрети јесу исто тако од значаја за посматрање. Рефлекторни покрети, говори Lotze, неограничавају се само на обичне и безначајне појаве свакодневног живота; и сложене појаве и покрети, који су дело злочина, могу учињени бити на овај начин. Има случајева да је злочин последица рефлекторних покрета, да је дакле извршен без утицаја жеље и вољне енергије. Рефлекторни покрети су некада били свесни и вољни покрети; али су услед честог понављања постали нехотични. Наравно, оваких је покрета много, да се не може рећи, где свесни покрети свршују, а несвесни почињу. Најбољи знак за разлику је трајање: где дуже трају тада ту долази свесно делање; где се моментано врше, то је рефлексна радња. Ако се рефлекторни покрети тачније проучавају то се онда истичу извесне одлике и особине, које их нарочито означају. Први је овај: рефлекси врше своје дејство и у сну, а други је да се тих покрета не може ослободити, т. ј. они се не могу одстранити. Кад рука осети убој, њу човек несвесно трза.

За процену унутрашњих особина, поред горе поменутих знакова, један врло видан знак спољашњи јесте и одело човека, које носи. Наша пословица каже просто: погледај га у обућу па га пусти у кућу. У самој ствари, у овој поставци лежи велика истина; човек се може познати доста и његова унутрашњост по оделу и по појединим деловима одела. Нарочито се карактер жене може да одреди по оделу. Криминалиста има највише zgodних прилика да се увери да заиста одело показује у многоме самога човека и његове душевне одлике. Поставке, које су утврђене при процени човека посматрањем његова одела, сасвим су тачне и истините. Врло је карактеристично одело бивших дугогодишњих, старонслужених војника, ловаца, чиновника, официра, учитеља и т. д. Шта више по оделу можемо унеколико познати клерикалца, социјалисту, конзервативца, аристократу. По оделу можемо и националност донекле да одредимо: другаче се носи Американац, другаче Немац, другаче Енглец, другаче Рус, чак и онда, кад климатски услови немају свог дејства. Немарност, каиперство, чистење, кинђурење, господство, равнодушност, одговорност и друге особине човека несумњиво се огледају у његовом оделу. За криминалистику је овај факт од неоспорне вредности и при истрагама игра врло видну улогу.

Криминалиста исто тако мора и физиогномије проучавати. У старом веку на њу се полагао велика вредност. Сократ и Платон, Аристотело и Питагора су се за физиогномику јако интересовали. Доцније она буде заборављена, а у новије доба Lavater јој понова задоби вредност. Лаватерови списи о физиогномији пробудили су били велико интересовање. После њега се створи велика литература о овом предмету. Најчувенији научници обратили су пажњу студији физиогномије. Овде ваља поменути Гала, Милера, Дарвина, Лебруна, Рајха, Мантегацу, Скрупа, Магњуса, Германа, Шнајдера, Михела, Вунта, Бера, Хербарта, Голца и многе друге, који су створили читаву литературу о човековој физиогномији.

Но данас је она ипак од спореднога значаја. Физиогномија се занима покретима и цртама на лицу; она проучава лице и промене на њему, које постају услед унутрашњих процеса и надражаја, и за то она има вредности за криминалисту. Нико не сумња да има физиогномија глупих и паметних, да има лица која оцртавају човека као добричину или као злоћу. Чувени психијатра Meunert и Virchow износе основне појмове физиогномике и наводе да су црте на лицу за криминалисту и његове послове од велике вредности. Врло је много покрета и црта на лицу, којима се хоће и могу да обележе и утврде поједине особине и радње душевне. Скала оваких црта и појава, које нам даје лице, што посматрамо, просто је неограничена и она у криминалистици може много да каже и много да допринесе за проналажење и утврђење истине. На овом месту можемо само укратко поменути неколико појава, које показују како се црте лица преображавају према приликама. Кривац, који стоји пред иследником и одриче дело, са свим измени црте свога лица, кад му се покаже corpus delicti. — Када исказник хоће да даде значаја свом исказу и кад хоће да се прибере и да прикупи у сећању слику онога што је видео и хоће да исприча он обично зажмири или затвори очи и добије замишљен изглед. — Ако сведок изненада затвори уста и стегне јако вилице то је знак да је у души наступио моменат одлучности. Људи, који се као исказници пред криминаластом у мишљењу или сведочењу, у тврђењу или одрицању каквог дела колебају никад не држе стегнуте вилице, најчешће су код тих људи уста лабаво отворена. Треба дакле бити начисто с тим да унутрашњи покрети

изазивају и повлаче за собом и спољне покрете, који одговарају унутрашњима. Интересантне су црте на лицу код сведока или криваца који говоре неистину. Опрезно око криминалисте може лако по цртама на лицу да умотри како се исказник отима да се покаже и лицем да је истина оно што говори. Та је интересантност још куд и камо већа при заклетвама, где има да се утврди нечија кривица или невиност заклетвом. — У ред ових појава долази израз изненађености и чуђења; дижу се руке у висину или се ударају по коленима и што је човек простији ти се покрети руку и црте на лицу изразитије испољавају. Речима прост човек не може тако јасно своје дивљење и чуђење да изрази као покретима и цртама на лицу. Презирање показује се у извесним покретима око носа и линијама око усана. И израз презирања врло се лако да читати с лица. Исто тако изразите су на лицу и црте пркоса и подсмеха и јако се разликују од израза презирања, ма да се и оне јављају око усана. Поред ових можемо уврстити и црте које изражавају спрдњу и омаложавање. Гњев врло видно и јасно се обележава на лицу, да га и најпростији човек може да опазити. — Важан је и гест резигнације, који бива обично праћен и кретањем рамена и плећа. Он се обележава опуштеним линијама око усана и носа, полагањем руку у крило. Суштина резигнације састоји се у напуштању свега, што би исказник могао у своју корист и одбрану да употреби. Са свим је другачији израз лица и очију код онога, који се у својим мислима изгубио.

Што проиходи у души човековој, то се јавља у главним цртама на лицу његовом.

У колико је физиогномика важна за криминалисту, не мање је важна за њега студија руке и њених делова, нарочито за кривична дела и велике злочине. Рука може бити фина или груба, може се обожити, могу се нокти његови или пусти да расту, али се њен карактер не може мењати. Конструкција руке и њених делова, као и црта на њој толико је разноврсна да нема два човека који су у погледу руку својих потпуно истоветна. Још Аристотел је рекао „Рука је орган свију органа, инструмент свију инструмената на човечијем телу“. А Шутн је рекао „У оскудици других доказа, мене би о бићу Бога уверио мој палац“. Esser налази да има различних руку: проста рука је радничка рука; моторична рука је човекова рука; он налази да има осећајне и психичне руке, која испољава велику и лепу душу. За криминалисту су рука и њени поједини делови од велике вредности. Прсти лупежа, убилаца, фалсификатора веома су карактеристични и у савременом бертилонажу на њихове линије много се пажње обраћа. (свршиће се)

М. Павловић.

УТВРЂИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА ПОМОЋУ ОДЕЛА

Нису ни мало ретки случаји, нарочито код истрага поводом убистава и крађа, да

на месту или у близини извршеног злочина нађе одело убице или крадљивца, било као замена за намерно однето одело убијене или покрадене жртве, било случајно или услед стицаја прилика заборављено. Једно од првих, а за истрагу у исто доба и од најважнијих питања, које се овом приликом намеће, јесте: *чије је, коме је припадало ово одело?*

Обични, и у већини случаја једини начин тражења одговора на постављено питање, састоји се у јавном излагању или описивању нађених ствари, и нади да ће срећа или случај, ти најбољи помагачи сваког иследника, пружити колико толико обавештења за даљу истрагу.

Није, међутим, тешко увидети, а још лакше је доказати, да је овај примитивни начин истраживања сопственика нађеног одела не само непрактичан и непоуздан, већ и, по правилу, безуспешан. Ако тражена личност није из околине, више је но извесно да ће њен идентитет остати непознат. А шта тек да речемо о заблудама, које су тако честе и обичне у овим случајима?

Очигледно је, према овоме, да ће истрага имати врло мало, а у огромној већини случаја ни мало користи од трагова који су нађени на месту извршеног злочина, и који су махом једини ослонац за даљу истрагу.

Цела ствар, међутим, добиће сасвим други вид, ако се приликом решења изложеног питања узме у помоћ антропометријски опис. Изгледу на успех, који су без овог описа зависили од среће и случаја, пењу се са овим до вероватноће, па врло често и до позитивитета.

Позната је ствар, да је већина тежих кривичних дела, нарочито код нас, резултат поврата, т. ј. да се ова дела врше од личности које су једном већ биле осуђиване. Ако су ове личности биле мерене и фотографисане за време своје прве осуде, а у земљама у којима је систем Бертилонов благовремено уведен по свима окружним местима и при свима казним заводима ово их није могло мимоићи, утврђивање њиховог идентитета помоћу одела, ма колико изгледало невероватно, може се сматрати као ствар позитивна.

Сам начин којим се ово постижава, и ако на први поглед изгледа тежак и компликован, у ствари је веома прост и лак за све личности које су колико толико упознате са системом Бертилоновим. Оно на што треба обратити нарочиту пажњу, то је тачност мера код појединих делова одела и њихов однос према мерама антропометријског описа. Све остало ствар је пажљивог рачунања, као што ће се видети из даљег излагања. Ну, пре него што би прешли на ово излагање, неопходно је потребно, ради његовог што бољег разумевања, да речемо неколико речи о идентитету у опште и начину по коме се у Бертилоновом систему, на основу мера појединих делова тела, изнајде личности чији је идентитет непознат (класификација описа).

* * *

Питање о идентитету увек је било једно од најважнијих питања у области

кривичног правосуђа, али се важност његова нарочито испојила са развојем саобраћајних средстава и наглим напретком друштва у прошлом веку, који су створили могућност злочинцима да се прерушавају до савршенства, и да тако прерушени прелазе у најкраћем времену не само из државе у државу, већ и са континента на континент.

После неуспешног *жигосања* и *шаблонског описивања* кривца, са чијом се употребом срећемо све до половине прошлог века, мислило се да ће се помоћу фотографисања кривца решити врло лако и питање о идентитету, али је пракса убрзо доказала да је ово мишљење било нетачно.

Остављајући на страну лакоћу у вештачком прерушавању и природну промену фотографисаних личности, сама немогућност тачне класификације иоле већег броја фотографија онемогућила је, у основи, њихову примену у области апсолутног идентитета. Колико би само времена требало, да се у збирци од неколико десетина хиљада фотографија, нађе она која би одговарала личности чији се идентитет жели да утврди?

Јасно је, да би за овај циљ, и ради констатовања идентичности само једног лица, било потребно бар неколико дана, не рачунајући у ово заборав и заблуде без којих је тешко и замислити један овако досадан и заморан посао.

Ну и кад би, у опште, било могуће савладати ову тешкоћу у класификацији фотографија, ипак би њихова употреба за констатовање идентитета врло мало користила с обзиром на већ поменуте околности: *прерушавања* и *природну промену фотографисаних личности*.

Ко је ма и најмање упознат са косметичком вештином, знаће без сумње, да се не само облик и боја лица, већ и сами особени знаци: *белег*, *младежи*, *брадавице*, и т. д. могу данас врло лако вештачки изменити и уништити. Тако исто познато је, да се вештачким путем могу створити младежи по лицу, грбе на телу, укоченост у рукама и ногама и т. д.

Што се тиче природне промене облика лица она је, као што је познато из обичног живота, толико велика у размаку од неколико година, да је врло тешко, често пута немогуће, познати по фотографији оригинал из ранијих година.

Недовољност фотографија за констатовање идентитета биће нам још јаснија кад будемо знали: *шта је, и у чему се састоји идентитет једне личности?*

Сви стручњаци, који су се до сада овим питањем занимали, слажу се у томе: да *појам идентитета означава апсолутну, несумњиву индивидуалност извесног лица у свако доба и на сваком месту*.

Да се још јасније изразимо: под идентитетом ваља разумети апсолутну извесност да је лице, чији се идентитет утврђује, доиста оно за које се држи и које у ствари треба да буде.

Утврдити идентитет једног лица, значи дакле: *утврдити његову личност и његову трајну и непроменљиву индивиду-*

алност, која је само њему својствена, или још краће: утврдити његово ја.

Није ни мало тешко увидети, после изложеног, да су фотографије апсолутно неспособне за правилно решење питања о идентитету, као и да је, у овом циљу, било потребно пронаћи неку нову, бржу и поузданију методу, која не би морала водити рачуна ни о прерушавању, ни о природној промени, ни о тешкоћама у класификацији.

Још око половине прошлог века, чувени Белгијанац *Кетле* у својој „*Социјалној физици*“, скренуо је пажњу свега научног света на природне законе, који управљају како физичким тако и социјалним, па и моралним појавима у природи и човечанству.

Оно што је Кетле нарочито истицао, то је: *да се сви природни, друштвени и морални појави догађају по нарочитом реду, један за другим, правилно и узрочно; као и да се све што живи, расте и опада креће између максимума и минимума, између којих се групира мноштина средњих облика, у толико многобројнијих у колико је блискост мања, и у толико ређих у колико је она удаљенија.*

Ови Кетлеови закони, као и познато природњачко правило: *природа се никад не понавља*, основа су на којој је Француз *Алфонс Бертилон* осамдесетих година прошлог века засновао свој систем за констатовање идентичности, и на овај начин дефинитивно решио некад тако важно и значајно питање о идентитету.

Служећи се *антрометријом* (науком о мерењу појединих делова човечијег тела) и *антропологијом* (у најширем смислу науком о човеку), Бертилон је после дугог и брижљивог теоријског и практичног рада доказао непобитним фактима: да у свету нема два човека потпуно једнака, из чега опет излази: да свако људско биће мора притежавати неке нарочите, само њему својствене особине, којима се битно разликује од осталих сличних му створења.

Главна заслуга Бертилонова, и суштина његовог система састоји се у томе што је он, полазећи са изложеног гледишта, открио ову индивидуалну разноликост, изнашав пут и начин којим се она може врло лако увидети и доказати. Овај, пак пут и начин састоји се у *антрометријском мерењу* и *описивању*, како *антропологијском* тако и помоћу *особених знакова* оних делова човечијег тела, код којих се ова разноликост најјасније показује. Резултат ових радњи јесу описи: *антропометријски*, *антропологијски* и *помоћу особених знакова*, који тек сви у скупу сачињавају опис по Бертилоновом систему. Нас се за сада искључиво тиче *антропометријског опис*, јер то је онај који нам пружа могућности, да помоћу целог или појединих делова одела утврдимо са вероватноћом, а у извесним приликама и са позитивношћу идентитет лица које је ово одело носило. Колико пак ово може бити корисно за правилну и успешну истрагу изlišно је, мислимо, доказивати.

Удалили би се од главне ствари кад би се упустили у мало опширнији говор

антропометријском опису. Ограничићемо се само на оно и онолико колико је преко потребно да би се што боље разумело доцније излагање.

Употреба антропометрије за констатовање идентичности, почива, у главном, на овим принципима:

а). *Непроменљивости човечијег скелета после 20 година старости.* Незнатно увећавање стаса, које се често продужује још за 2—3 год., изравнато је, с друге стране, савијањем кичмених обртања, које почиње око 20 година и продужава се до најпозније старости.

б). *У очигледној и знатној разлици у димензијама између скелета разних личности, и*

в). *У способности појединих делова човечијег тела за лако и тачно мерење помоћу сарава врло прости конструкције.*

Полазећи од ових принципа, а имајући у виду и тврђење савремене криминалне антропологије о физичкој дегенерацији злочинаца, Бертилон је у састав антропометријског описа унео мере ових делова човечијег тела:

1. Висине стаса;
2. Ширине размака руку;
3. Висине полустаса;
4. Дужине главе;
5. Ширине главе;
6. Ширине јагодица;
7. Дужине десног уха;
8. Дужине левог средњег прста;
9. Дужине левог малог прста;
10. Дужине леве ноге, и
11. Дужине левог лакта.

На основу ових мера, које се исписују на нарочитим картонима заједно са остала два описа, извршена је класификација свију измерених личности. *Ово је постигнуто тиме, што су сви испуњени картони сређени тако, да се у свако доба, и само за неколико минута, може међу њима наћи сваки картон раније измерене личности, без обзира на то да ли се зна њено право име или не.* Неоспорна је ствар, да би без ове и овакве класификације цео систем Бертилонов имао врло мало вредности, јер се пракса не би могла њиме скоро ни у колико користити. Шта би, рецимо, радили они у Паризу, где је до сада измерено преко 500.000 личности, и где се дневно констатује идентичност за стотине лица, кад би за свако од ових лица морали понаособ прегледати свих оних 500.000 картона, или у случају среће бар половину?

Да би нам своју класификацију у теорији што јасније представио, Бертилон узима једну множину од 120.000 испуњених картона, и дели их на:

- I. Мушке,
- II. Женске и
- III. Малољетнике (лица испод 21 год.)

На основу тачних статистичких података, до којих је дошао дугогодишњим искуством, Бертилон тврди да ће у овом броју од 120.000 описа бити: 20.000 женских, 10.000 малољетника и 90.000 мушких. Ове последње, који представљају $\frac{3}{4}$ од целокупног броја измерених личности, Бертилон даље дели према дужини њихове главе на:

1. **Мале**, т. ј. оне са малом дужином главе;

2. **Средње** и

3. **Велике**.

Дужни смо овде поменути, да су ове поделе тако удешене, разуме се помоћу тачних статистичких података, да у свакој од њих има приближно подједнак број описа — у овом случају дакле по 30.000.

Свака од ове три поделе, подељена је даље за себе, и то према ширини главе на:

- а) **Мале**, којих од прилике има до 10.000;
- б) **Средње** » » » » 10.000;
- в) **Велике** » » » » 10.000.

Ових десет потподела, раздељене су даље према дужини средњег прста на:

- а) **Мале**, одприлике 3300;
- б) **Средње** » 3300;
- в) **Велике** » 3300.

На овај начин добили смо **27** потподела, које се даље деле према дужини ноге опет на:

- а) **Мале**, приближно 1100 описа
- б) **Средње** » 1100 описа, и
- в) **Велике** » 1100 описа

Дужина лакта (левог) пета је главна подела, према којој се горњих 81 потподела раздељују на:

- а) **Мале**, т. ј. са малом дужином лакта, којих ће приближно бити до 360;
- б) **Средње** са истом количином описа и
- в) **Велике** којих ће такође бити око 360.

Овом последњом главном поделом, добивено је **243** потподеле до којих се обично стаје у пракси, али теорија допушта и даље дељење, које би се, по изложеним принципима, имало још извршити:

- а) **Према разлици у висини стаса**, опет на три групе: мале, средње и велике;
- б) **Према разлици у дужини малог прста**;
- в) **Према боји очију** и најзад
- г) **Према дужини уха**, која би потподела садржавала највише 3—4 описа.

Ну, као што нагласисмо, ово је само у теорији, а пракса обично стаје са поделом *лакта*, која у узетом примеру ограничава истраживање на 360 описа. Ма колико да је овај број незнатан према оној огромној множини од 90.000 из кога је постао, ипак би у пракси веома незгодно било кад би се, у случају истраживања једног старог описа морали прегледати свих 360 картона, или бар половина од њих. Поред тога што би ово био заморан, а после дуже употребе и досадан посао, нарочито у већим антропометријским одељењима, њиме би се губило много и у времену, а ово би опет знатно умањавало вредност Бертилоновог система. Да би све ово избегао, Бертилон је ову групу од 360 описа, а према изложеним принципима, поново класифицирао, почињући опет од дужине главе и свршујући са дужином лакта. На овај начин истраживање је ограничено на 2—3, најдаље 4 описа, међу којима се мора наћи тражени картон, ако је дотично лице било раније мерено.

Представимо сада да нам треба извидети: *је ли извесно лице мушког пола, чији је идентитет непознат, било раније мерено или не?*

Да би у овом успели, узећемо њен антропометријски опис, т. ј. измерићемо је, и са добивеним мерама упутићемо се у одељење за класификацију. Казали смо већ да је прва и најважнија трострука подела извршена према дужини главе. Ово је учињено на тај начин што су главе, чија дужина не износи више од 183 м.м. увршћене у мале, оне између 184—190 м.м. у средње, и најзад оне од и преко 190 м.м. у велике.

Према овоме, ако дужина главе лица које смо измерили, и чији идентитет утврђујемо, не износи више од 185 см., онда би она долазила у групу *средњих*, т. ј. оних које варирају између 184—190 м.м.

Пошто смо на овај начин даље истраживање ограничили на *једну од главних подела*, потражићемо даље, али само у овој подели, дакле без обзира на остале две поделе, одговарајућу потподелу по *ширини главе*. Ширина главе, пак, варира између 153 м.м. до 159 м.м., што ће рећи да су све главе, чија ширина не износи више од 153 м.м. увршћене у групу *малих*, оне између 154—159 у *средње*, а оне од и преко 159 м.м. у *велике*.

Ако ширина главе измереног лица износи 142 см., онда ће она, према изложеном, спадати у групу *малих ширина глава*, па је с тога у овој групи треба и тражити.

Даља класификација изведена је, као што смо видели, *према дужини средњег прста*, и то овако:

- а) Мере до **10·8** см. увршћене су у *мале*
- б) Мере од **10·9—11·4** » » » *средње*
- в) Мере од **11·5** па на више » » *велике*.

По овим истим принципима продужује се даље тражење у подели по *дужини лакта*, која варира између **40·9—41·8** см., и у подели по *дужини ноге*, која се креће између **23·8** см. до **26·5** см.

Ове опште напомене о идентитету и класификацији биле су, опет понављамо, преко потребне за даље излагање.

* * *

Познато је из обичног живота, да се одело и обућа, које носимо, знатно разликују међу собом у погледу своје величине, као и да је ова разлика у већини случаја прецизно изражена у мерама појединих делова нашег тела, као н. пр. стопала за обућу, руку за рукавице, ногу и паса за панталоне, главе за шешир и т. д.

Очигледно је, према овоме, да између ових мера, односно између дотичних делова нашег тела с једне, и обуће и одела које им одговара с друге стране, постоји извесан, узајамни однос, који допушта да се на основу једног од његових познатих чинилаца одреди и други. Другим речима, на основу познатих мера поменутих делова нашег тела, може се увек одредити величина обуће и одела која им одговара, као год што се на основу одела и обуће може одредити величина оних делова нашег тела, којима су ово одело и обуће припадали.

Овај однос између појединих делова човечијег тела с једне, и обуће и одела које им одговара с друге стране, основа

је на коме је решено питање о коме говоримо.

Тачним и несумњивим подацима утврђено је, да између мера којима се служе занатлије да би одредили величину одела и обуће, и мера које се употребљују у антропометријском опису, постоји такође тесна веза, на основу које се увек могу одредити друге на основу првих, и обратно. Чим, пак, ово стоји, стоји и факт, према ономе што смо о класификацији казали, да је могуће, само помоћу одела и обуће утврдити идентитет већине личности, које су једном већ биле мерене.

Да би ствар била још јаснија и разумљивија, говорићемо о сваком делу одела понаособ.

а. Шешир

Део одела који се најчешће губи, заборавља или мења јесте шешир. Добро је што је овако, јер смо помоћу њега у стању да добијемо две најважније и најпотребније мере за решење нашег питања: дужину и ширину главе.

Утврђено је, мерењем разних врста и облика шешира, које се мерење врши помоћу нарочитог лењира, да средња разлика између мера шешира и антропометријских мера дужине главе у $\frac{9}{10}$ случаја не износи више од $6\frac{1}{2}$ м. м. за дужину и 6 м. м. за ширину. Значи, дакле, да ове цифре треба одбити од добивених мера шешира, па ће се у остатку добити тражене антропометријске мере главе, помоћу којих ће се, са обзиром на оно што смо казали о класификацији описа, број даљег истраживања ограничити на $\frac{1}{10}$ измерених личности.

Са колико се тачност може констатовати идентитет на изложени начин, показује најбоље овај пример.

(наставиће се)

Д. Ђ. А.

ПОЛИЦИЈСКИ ЗБОРНИК

У напису горњег наслова, изашла је критика г. Аце Миловановића на „Полицијски Зборник“ издање министарства унутрашњих дела, у којој је он и сувише куражно а са врло мало пробраних израза одрекао овој књизи сваку вредност, а уредништву сваку подобност за израду послова ове врсте.

Како сам овај Зборник ја уређивао, те, по томе, ја носим и сву одговорност за вањаност ове књиге, то налазим да сам у праву, да се осврнем на ову критику и изнесем: колико је она умесна и оправдана, и колико је писац исте дорастао за оцену радова ове врсте.

У одговору овоме, ја ћу ићи оним истим редом, којим је и г. Аца ишао у својој критици, како би и читаоци лакше извели свој правилан суд и о вредности књиге и о вредности саме критике.

Али како ова критика има и своју малу историју, то сматрам за потребно, да је изнесем пре него што пређем на саму ствар, јер ће она уједно казати: шта је управо узрок оној жучности, којом критика билује, те се чак заборављало и на

углед листа у коме се пише и на важност ствари о којој се пише, чиме се једино и могу објаснити они фини изрази: „диганска врећа“, „дебела шала“, „сексана“, „монструм“, „каламбур“ и т. д.

Дакле, многима неће бити непознато, да је г. Аца још пре неколико година прихватио добру идеју, којом су се тада извесни правници носили, да треба пречистити наше и онако многобројне законе, па све оно што важи пренети у нове зборнике, а ови досадашњи зборници да служе за историју нашега законодавства.

Пропагирајући за њу после свима силама, он се брижљиво старао: да једновремено са њом протури и тај глас, како би уређивање тога посла он најбоље могао извршити, па је, мора се признати, прилично у томе и успео.

Отпочињући и сам неке послове у томе правцу, и стално истичући своје познавање нашега законодавства у опште, он је успео, да већ у 1894. години буде неизбежан и неопходан за један посао, који је држава у томе правцу отпочела.

Да, он је те године постављен за члана комисије, која је уређивала I књигу пречишћеног издања зборника.

Од тога времена и публика и он сам веровали су, да се слични послови неће без њега ни предузимати.

Али као што свуда има изузетака, тако се и овде догодило, да један Министар није овако исто мислио о способностима г. Аце, па га обихвао и поверио уређивање мени.

Сама та појава револтирала је г. Ацу, и он је и не сачекав да књига изађе на свет, у низу чланака „Наши правници“ у једном дневном листу, напао и Министра и Уредника, наравно вешто кријући да је он то, докле га само уредништво није обелоданило, налазећи зар и оно, да је он прекардашио.

При крају тих чланака, кад је случајно сазнао колики је хонорар од табака а колико опет табака, он није могао да прикрије како му је пљуснула вода на уста, и онда је срџба била још јача.

Пре, дакле, него што је могао знати садржину књиге, он је напао и изгрдио уредника, и са свим природно, остао томе доследан и после појаве њене.

Ето та историја казује побуде, које су покренуле г. Ацу да се мојим послом позабави, а уједно и објективност, којом је он могао располагати.

Пошто сам изнео ово, налазећи да и то треба читаоци да имају на уму, при оци важности саме критике, ја бих сада могао да се вратим самој критици, као што сам напред обећао.

Али пре него што то учиним, ја хоћу да изнесем нешто, из чега ће читаоци видети, да ја у опште не бих морао одговарати у овој опширности, у којој то чиним, и да то чиним само ради г. Аце, да га изведем из заблуде у којој је, а не ради оних, којима је књига намењена, јер ће они и сами, кад упореде критику са књигом видети, колико је она неоправдана.

Ради њих доста би било да изнесем само ово:

Као што се види из реферата Мин. Правде под II за израду пречишћеног издања зборника књиге I. члан комисије био је и г. Аца Миловановић.

У зборнику овом на страни 351 штампана је уредба за општинске приходе од 12. септембра 1839. год. (а не 1838 као што у пречишћеном зборнику погрешно стоји), и код 3-ће тачке штампан је и додатак овој уредби од 11. октобра 1857 год. зб. X. стр. 83, који гласи:

„да оне мирске цркве, које су у своје касе до сада наплаћивале од дућана и механа на њиним земљама лежећи, аренде и кирије исте, исте аренде и кирије и унапредак у своје касе наплаћују, оне пак, на којима би се земљама унапредак подизале меане и дућани, да наплаћују у своје касе само кирије, приход пак аренда на ове дућане и меане да припадне каси општине, на којој црква припадаје.“

Међутим, овај додатак изречно је укинут законом о сеоским дућанима од 25. октобра 1870. год. збор. XXIII стр. 96. и ово питање регулисано чл. 5. истога закона тако, да од сада све приходе, који су дозвољени, од дућана и механа наплаћује онај, на чијем се атару дућан налази — општина цркве и манастир.

Исто тако нема данас вредности ни тач. 2. уредбе од 12. септембра, коју је г. Аца такође унео у зборник као важећу, јер је од појаве закона о општинама, руковање касом прешло на једно лице а не важи јој ни тачка 7. која је била замењена уредбом од 9. јула 1853. год. ВМ 660, па ова замена укинута законом о општинама од 24. марта 1866. год. који је докле изменио значај и тачка: 4, 5 и 8. ове уредбе, а г. Аца све то стрпао у зборник као да и сада важи.

Не важи, даље, одељак под 3. „Настављенија као додатак к досада изданим полицијским уредбама од 8. јулија 1839. године, за села и општине“ јер је тај одељак изречно укинут законом о општинама од 24. марта 1866. године, а г. Аца и то унео у зборник као да важи.

И, на послетку, не важи Височајше решење о наплати таксе од пивара од 11. јуна 1852. године, које је штампано на стр. 354. пречишћенога зборника, као да и данас важи, а оно је, међу тим, изречно укинута Височајшим решењем од 12. августа 1854. год. ВМ 578. зборник VIII стр. XVIII.

Ето какве су све погрешке учињене у зборнику, коме је г. Аца био уредник, и после овако капиталних грешака, зар ја не бих имао права да кажем, да г. Аца нема ни способности ни у опште компетентности за оцену мога рада, и то би за читаоце било доста.

Ну, као што рекох, ја хоћу да изведем самога г. Ацу из заблуде у којој је о својој неопходности за послове ове врсте, и зато прелазим сада на детаљно излагање.

Дакле:

Прилазећи оцени моје књиге, г. Аца се је прво задржао на погрешци датума, који је дат сада већ укинута устројенију окружних начелства.

Ја радо признајем, да је овај датум погрешан, и да ово устројеније није из-

дато 12. маја 1839. год. али одмах изјављујем, да за ову погрешку нико други није крив, него г. Аца, јер сам ја ово устројеније узео из пречишћеног зборника са стране 367. где стоји, да је ово устројеније од 12. маја 1839. године.

Како ја нисам пречишћавао зборнике него из зборника, као државних издања, скупио законе, који су у вези са полицијском службом, што сам и у предговору своје књиге рекао, ја нисам осећао ни потребе ни дужности да проверавам тачност онога, што је у зборницима штампано, и ја тако нисам учинио ни погрешку, коју је учинио г. Аца, уређујући пречишћени зборник.

А да је погрешка, учињена при пречишћавању, за осуду, ја се ту придружувјем г. Аци!!

Другу махну код овога устројенија нашао је г. Аца у томе, што нисам штампано и толковање овога устројенија од 21. фебруара 1845. год. Зборник III. стр. 106. (има издања зборника у којима ово толковање није на стр. 106. већ на стр. 125).

Ово толковање говори о томе, како полицијске власти имају права батињама нагнати грађане на уредан долазак на позив.

Њега нисам ни штампано ни помињао због тога, што оно не важи данас ни по (кривичном) казненом закону, којим је казна телесна укинута, ни по полицијској уредби, која овај одношај друкчије регулише.

У осталом, колико би сам г. Аца имао разлога да ми захвали што ово толковање нисам васкрсао из мртвих, кад оно не важи, јер би се могао наћи који обећањак полицајац да га примени баш према њему, пошто је он и без своје воље дошао у такав положај, да се не може најуредније одзивати позиву власти.

Одмах иза овога долази прекор, што сам штампано уредбе о набавци дрва, јер се то питање, вели, сада регулише законом о буџету и законом о благајницама, а саме уредбе припадају историји.

Ово је све речено на памет, јер ни закон о буџетима, ни закон о благајницама у опште не додирује ово питање, нарочито овај последњи, у колико оно говори о начину набавке дрва, јер између тога питања, и питања у опште о кредиту има големе, велим, големе разлике.

Тако, пре извесних година, један је српски писар суђен и осуђен што је набавку дрва вршио непосредном куповином од сељака без лицитације, и ако у границама буџета, а он је, међутим, на то имао права.

Обе уредбе важе, дакле, и данас, и г. Аца се грдно пребацио кад их предаје историји.

Код закона о местима, у вези са законом о административној подели, г. Аца само што није заплакао од болова, што је уредништво било у тој мери немарно, да није побројало сва села, која припадају коме округу и срезу, те тако полицијски посленици неће отуда моћи сазнати круг свога делања.

Сироти чиновници, како ће се они овде морати мучити, што ће преписати са двара канцеларије среског или окружног

старешине списак општина и села у свом срезу, односно округу!!

Не брени, не брени г. Аца, јер се о свему овоме марљиво воде спискови по округима и срезовима, а оба закона штампана су ради тога, да полицијски чиновници виде остале дужности, које им из ових закона истичу.

За закон о окружним, среским и општинским буџетима, г. Аца вели да није речено: у чему је укинута а у чему измењен.

То нити је био задатак овога зборника, нити се то могло у њему изнети, али је речено оно, што је требало рећи, на име, да су законом о уређењу округа и срезова, чл. 162. укинуте све одредбе овога закона, које су у противности са њим.

Ова напомена учињена је и у предговору самога Зборника и у регистру на стр. 1441, где је закон о буџетима и регистрован.

Самим дакле тим, што је скренута пажња на закон о уређењу округа и срезова, упућени су полицијски чиновници да нађу, које одредбе закона о буџетима још важе а које не, и по томе су и примедбе г. Ацине беспредметне.

Код уредбе о механима и кафанама г. Аца чини прекор, што се нисам позивао на неке укинуте законе о крчмарини (од 20. маја 1881. збор. 36. стр. 648 и од 19. јуна 1882. год. збор. 317. стр. 128.) као и на закон о трошарини.

Ја сам ову ствар окретао „с десна на лево“ и сво искрено признајем, и сада не умем да кажем: како би појачао важност механске уредбе и помогао њеном бољем разумевању позивањем на законе, који су укинута.

Мањ, ако се не крије ту каква дубља философско-правна мудрост, која је мојој ситној памети недостижна?!!

Иза овога прекора г. Аца ми одмах чини и тај, што нисам штампано све уредбе о вољном расељавању села, него сам само напоменуо да оне постоје.

Ја овде немам ништа друго да кажем до оно што сам већ рекао, а то је, да последња уредба обухвата садржину двеју првих, и да по томе нема смисла и њих штампати.

Који год их прочита, мораће се сложити са мном да је и овај прекор дошао само тек да се нешто каже.

Пао је г. Аци у очи и турски печат, који је остао без примедбе у уредби о заграничним пасошима.

Право да кажем, ту би требала да дође примедба, како је Србија сада независна земља, како није провинција Турске, како би ранији султани имали обичај рећи, али ја то нисам хтео учинити из проста разлога, што нисам хтео врећати наше полицијске чиновнике, јер сам уверен, да они сви без изузетка знају данас међународни положај Србије.

У осталом, стајао је и један други разлог, који ме је од тога задржао. На име сви турски печати, којих је некад било по државним надлештвима, повучени су отуд у своје време, те би сада била физичка немогућност да се они на пасоше утисну, све и кад би данас било у полицији она-

ких типова, какве замишља г. Аца, чије ни овај прекор.

Сад долазимо на уредбу о одбеглим женама.

Сирота ова уредба. Она је од г. Аце зло прошла, јер ово није први пут како он нађу кидисава свом својом физичком и умном корпулентношћу. Она је први пут била предмет његова напада при прештампавању грађанског закона, где је упућивана у историју, а сада се тражи бар веза са законом о црквеним властима.

Ја не знам од куда је овај пик г. Аци на ову уредбу, али ако он почем жели знати зашто је она унесена, ја могу рећи да је то учињено с тога, што је она и данас поступак за понашање полицијских власти у брачним споровима, и да су сви они, који за њу нису знали, грешили, јер су жене притварали на први захтев мужа, па их чак и силом гонили на продужење брачног живота.

Не припада, дакле, она историји, него разборито расправља један од врло деликатних и тугљивих спорова.

Тачке А. Б. В. Г. Д. и Ђ. „Министарство унутрашњих дела,“ најгоре су прошле и сведене оценом г. Ацином на „циганску врећу“ и „булумач,“ међутим та оцена, према ономе, што смо до сада изнели, пре би приличила самој критици.

Без амбиција, да је у овој књизи све баш исправно до савршенства, у колико се односи на систем сређивања, ипак могу са основном рећи, да она ни мало не личи на оне циганске вреће, које он виђа са прозора „Национала“ с времена на време.

Код одељка министарства грађевина г. Аца се такође задржао.

Пошто је направио гром и пакао, што су неке ствари прештампане из грађевинског зборника, он се задржао код железничко-полицијског закона и болно удачно, што нису поменути ни железнички сигнали, ни чувари, ни њихове значке.

Тако важне ствари пропуштене!! Молим, молим за опроштај, а уједно изјављујем, да је то дошло само отуда, што сам ја уносио оно, што је потребно нашим полицијским властима да знају, а железничко-полицијске власти у ужем смислу имају цео целцати закон, и врше га до ситница строго.

И друмови нису остали на миру.

Ето ни после појаве „Полицијског Зборника,“ среске и окружне власти неће знати, кад је и кога дана који друм проглашен за окружни а који за срески, а то је за историју наших друмова потребно, тако потребно.

Од тога, у осталом и зависи: хоће ли они бити на време оправљени или не; нити се, напослетку, категорија друмова може изнаћи по правилу, које је положену чл. 2. закона о сувоземним јавним друмовима!

А ада Циганлија? Е о њој се није рекло ништа, па чак ни о прућу, које се и ње може сећи за оправку макишког пута, који је, узгред буди речено, направљен пртем лицитације преко предузимача, те некад више неће требати оне и онак-

WWW.UNILIB.RS
 исправке, које су изазвале уредбу о којој је реч.

Батали, г. Ацо, вере ти.

На страни 570, штампан је у изводу закон о телеграфу и телефону, па уз њега дошли и расписи о томе, а на страни, опет 1340 говори се о поштама — расписи — јер тај закон није ни штампан, а г. Аца се буну што то све није стрпано једно. Шта му човек може на ово рећи?!

Чинећи незнатне а безразложне прекоре код одељака: Министарства војног, правде и привреде, што извесни закони нису штампани у целини, или што су штампани из овог или оног државног издања, он је код Министарства финансија ушао у ту погрешку, да огласи за неважеће законе, који и данас важе и примењују се.

Тако, он за уредбу о окружним казначејима вели да је укицута, ма да још није ступио у живот закон о државним благајницама, што се из наше напомене у зборнику јасно види, и ма да се и данас води књиговодство, засновано овом уредбом и оним осталима, које о овоме говоре.

Исто тако он сумњичи и важност закона (Височајшег решења) који говори о пречем праву наплате пореза, кад су у питању држава и обезбеђени повериоци, ма да о томе постоје толике расправе, које су се забављале специјално овим решењем и утврдиле, да оно и данас важи.

У осталом, зар је само то, што г. Аца не зна из наше правне књижевности?

Зашто није штампан закон о таксама и други, речено је у предговору, и то мора бити доста и за г. Ацу.

Пошто је и код одељка: Министарство просвете и црквених послова рекао нешто тек да се рекне, г. Аца се мало више забавио код одељка — „Разно.“

Питајући се: да ли важи још оно решење о канцеларијским часовима при министарствима, кад постоји друго о часовима при осталим надлештвима, он је код уредбе о задржавању плате са неке олимписке висине узвикнуо, како је то једно ништавило с обзиром на грађански судски поступак и закон о чиновницима грађанског реда.

Овде му само то могу рећи: „рече и остаде жив.“

Уредбе ове важе и данас и по њима поступају и административне и судске власти, а ако немају среће да их призна и г. Аца, шта му онда могу ја и шта њима могу помоћи. Он је он, и кад не ће да зна за њих, ја их остављам њиховој судбини!!

Расписи су прошли као Јанко на Косову.

Њих је г. Аца, незнајући ни сам да ли они важе или не, стрпао у један „хаос“ и ту оставио да испусте душу заједно са њиховим уредником.

Они, међутим, изгледа ми вољни су да живе, и чине неоцењиву услугу оним чиновницима, који за њих нису знали.

Зашто су они унесени у II део књиге, речено је у предговору Зборника.

Последњи покушај г. Ацин, да потцени значај ове књиге, састоји се у оној на-

помени, како је закон о јавној безбедности штампан без икакве везе са оним о хајдучији, а то је *клот неистина*, јер напомена о томе стоји и у предговору и у регистру.

Ето, ја сам ишао узастопце за г. Ацом, и кад сам изнео сву неоправданост и нетачност његова тврђења, онда могу да кажем, да је ова књига, и ако у њој систем сређивања није изведен до савршенства, због краткоће времена за које је сређена и штампана, опет од големе користи полицијским чиновницима, како оним старијим тако и млађим, јер ће у њој наћи скоро све оне законе и упуте, који су у вези са њиховом службом.

На путу је у осталом израда једне ручне књиге — потсетника — из овога зборника, која ће и по обиму и свему моћи бити пошена у цепену, и служити полицијским чиновницима као помоћно средство за тачну примену закона и онда, кад врше службу и на путу и у селу и у шуми и пољу.

Свакако, пак, она је много одмакла од оних царинских зборника, који хронолошким редом гутају законе и расписе, те се нико њима не може послужити, а којима је, чини ми се, г. Аца духовни отац.

30. маја 1905. год.

у Београду.

Уредник Полицијског Зборника.

ИСТРАГА ЗЛОНАМЕРНИХ ПАЉЕВИНА

Да се позабавимо овим питањем дала нам је нарочитог повода врло неповољна статистика о извршењу и проналажењу злонамерних паљевина, које се дешавају у Србији. Довољно ће бити да поменемо само тај факт, да је за прва четири месеца ове године, према званичним извештајима полицијских власти, извршено у Србији 112 злонамерних паљевина — дела, која повлаче за собом казну до 20 година робије. Од тих 112 случајева само у 20 кривци су ухваћени или је пала сумња на њих.

Нећемо улазити у то, да бацамо за све ово кривицу на некога, али сматрамо, да ћемо излагањем и упутствима у раду истражничком при ислеђивању паљевина, моћи бити од користи, те да се овако мали број пронађених паљевина постепено увећа.

Са изналажењем криваца и утврђивањем дела паљевине истражнички има највише муке према осталим злочиним делима. У свима стручним а нарочито у немачкој криминалној литератури, посвећују се истрази паљевина читава научна дела. Дала нам се прилика, да из једнога по све исцрпнога рада д-ра Алберта Вајнгарта, изнесемо својим читаоцима, бар у изводу, најглавније методе за решење питања: *Постоји ли дело паљевине? и Ко је кривац у томе делу?*

У већини случајева нема сведока који су видели моменат када је ватра букнула. Тада је истражнички упућен на околности. Најбоље је да сазна пре свега: *какво је нађено стање после пожара на месту које*

је горело? какво је било пре пожара? и кад је и где почео пожар?

I

Најважније радње у истрази.

1. *Увиђај на месту где је горело.*

1. До увиђаја ваља по могућству, одржати непромењено стање места на коме је горело, те за то је истражнички позван да забрани сопственику и другим присутнима свако измењивање на томе месту, а по потреби да постави и стражу. Није родак случај да се после извеснога времена, по већ свршеном увиђају, појави потреба за накнадним или допуним увиђајем, те је у томе циљу врло корисно да се стање на таквом месту одржи непромењено што је могуће дуже. Ако се још за време пожара породи сумња да је случај злонамерне паљевине, ваља људима који гасе пожар наредити, да што мање промена чине приликом гашења.

2. Увиђај ваља учинити што је могуће пре, јер за неколико дана могу се и најважнији трагови изгубити.

3. Не треба се ограничити на посматрање предмета само с поља, већ треба разгледати изгоретине, гареж и прекривене просторије.

4. Ако се међу рушевинама од пожара нађе каква каса, не треба је одмах отврати, пошто хартије у њој, услед јаке врућине, постају необично запаљиве; па кад на њих у таквом стању наиђе свеж кисеоник, кад се отворе врата, он се лако саме од себе запале; опасност је отклоњена, кад се причека да се каса охлади.

5. Протоколу увиђаја треба увек додати нацрт згаришта; неки пут је од користи фотографисати га, и то са више страна. Фотографија пружа и те користи, што се на њој могу наћи и оне ствари, које нису запажене приликом увиђаја, јер се није могао знати њихов значај за ток саме истраге.

6. Истражнички ваља при увиђају да пази на предмете који могу да пруже какве доказе за кривицу, те да их одузме и чува. На поротнике ће увек више утицати кад сами виде такве предмете него ли кад читају о њима у протоколу увиђаја.

7. Неки пут је од користи дати столару да састави изгореле или разбијене комаде намештаја, врата и прозоре; тиме се олакшава преглед свих промена, које је починила ватра.

II. *Саслушивање сведока.*

За сведоке ваља узимати:

1. *Становнике* куће која је горела, послугу, суседе и она лица која су за време ватре туђа пролазила или која су дошла у помоћ. Да би се пак сазнало и за друге сведоке, сваког појединог сведока ваља питати, кога је све видео на лицу места.

2. *Ватрогасце.* Они су у могућности да виде највише важних ствари, које други нису могли видети, а сем тога способни су стручним погледом све да посматрају. Сам их позив гони на то, да чине извесна посматрања; главно је правило за гашење пожара, да се пре почетога га-

пења утврди седиште, природа и ширење ватре. Иследник је упућен да пита ватрогасце нарочито о томе, шта су приметили у почетку и за време пожара; јесу ли видели какве особите појаве и јесу ли могли доћи до каквог закључка о узроку пожара, а даље и о томе шта су све приметили на месту где је горело. Иследник је дужан обратити нарочиту пажњу на то, какве су промене произвели сами ватрогасци својим радом. Ко не води рачуна о томе, лако долази до погрешних закључака о стању места на коме је горело.

3. *Чиновнике осигуравајућих друштава*, пошто они чине сваковрсна посматрања, позвани дужношћу према својим друштвима. Њихова дугогодишња пракса чини их способнима, да пронађу доста важних ствари и нарочито их укажу иследнику, кад је кривцу за злонамерну паљевину циљ, да добије осигурану суму.

4. *Полицијске чиновнике*. Ако су добро школовани и извежбани, они почињу своја посматрања и истраживања још за време ватре; при том не пазе само оно што се дешава тамо где гори, већ пазе и на оне личности, које су сумњиве да су извршиле паљевину, па их преко поузданих људи држе под тајном присмотром.

III. Прибављање доказа

1. *Акта*. Ако се може закључити да је паљевину извршио злочинац таквога заната, који при том задовољава своју страст за крађом или радост услед ватре, тада је потребно разгледати акта о случајевима паљевина, који су се у последње време десили у томе крају, а учиноци им се нису могли пронаћи. У случајевима да је паљевина извршена, да би се добила осигурана сума, иследник ће обратити нарочиту пажњу, да ли је и када осумњичени повисо суму осигурања, и да ли је мењао осигуравајућа друштва.

2. *Трговачке књиге осумњиченога* показују иследнику материјално стање његово.

3. *Планови зграда* пружају иследнику изглед ранијега стања изгореле зграде.

II

Утврђивање објективног постојања дела.

1. Какво је било стање места где је горело непосредно пре пожара?

1. *Који су предмети били на месту пре појаве пожара?* То се може видети по предметима и нађеним остацима на месту дела. Да ли је за време ватре у просторији био намештај и где је стајао, може се видети по патосу, ако је и овај био захваћен ватром. Места, где су стајале ноге намештаја, увек су сасвим сачувана од ватре; ако је ватра најзад и њих захватила, нису тако јако оштећена; из јако изгореле околине, уздижу се она као приметна узвишења.

2. *Да ли су врата или прозори били отворени пре појаве ватре?*

а. Иследник ће најпре испитати да ли су горњи делови намештаја прикривени остацима чађавага пухора. Услед оскудице ваздуха, жар не може да сагоре, већ

се диже са димом, па кад се охлади образује прикасту масу. Нађе ли таквих остатака, може закључити да су врата и прозори били затворени; јер да су једна врата или један прозор били отворени, увек би било довољно свежег кисеоника, да би жар могао изгорети светлим пламеном.

б. Неки пут је опет важно по истрагу да се зна, да ли су извесна врата или прозори били отворени у почетку ватре. То се често може познати по оштећеностима предмета које су услед ватре претрпели; по себи се разуме да су штете најјаче на страни окренутој ватри. При том ваља пазити да ли су највећа оштећења на унутрашњој или спољашњој страни врата или прозора. Ако су н. пр. врата од каквога ормана највећма изгорела на унутрашњој страни, она су морала бити отворена за време ватре, у случају да је ова долазила с поља. На сваки начин да су могли и ватрогасци, за време гашења и спасавања, отворити или затворити прозоре или врата. Тога ради ваља све учеснике и о томе испитати као сведоке.

II. Кад је почела ватра?

1. Да бисмо дошли до тога закључка када је почела ватра, морамо се послужити разним околностима које прате њу, као што су пламен, дим, топлота и оштећења услед ватре. Ватра се најдоцније могла појавити онда, када је која од тих околности примећена.

У једноме се случају појавила ватра у затвореном подрумчету. Дим и пламен нису се могли испрва приметити. На против, кад је на горњем спрату точена вода са чесме, примећено је да је иста врућа. Кратко време пре тога што је примећено, најдоцније је време када се ватра морала појавити.

Обратно се може узети као најмање вероватно да је ватра почела у извесно време, ако личности у околини места где гори нису могле приметити ни ватру, ни дим, па ни појачану топлоту на коме месту; то не вреди за прах од гара, пошто се овај може не запазити за дуже време.

2. Каткад се још тачније може утврдити почетак ватре, ако се зна, у колико су далеко од извесног одређеног времена допрле њене последице. Неки пут се услед слабог распрострањења ватре, може распознати да је ватра тек била почела, н. пр. ако на стогу сламе гори само горња површина, или ако два блиска стога горе још сваки засебно. Ако је ватра и даље захватила, могуће је закључивати о њеноме трајању.

С једне стране ваља имати у виду још и брзину сагоревања предмета, као и то да ли је био сув или мокар, да ли је био свезан, спутан или одрешен, и да ли је био спремљен за горење; с друге стране ваља пазити, да ли постоје околности, које су ватру потпиривале (као промаја) или је угушивале (као недостатак ваздуха).

Пухор од гара спорије се развија од пламена ватре која гори; ако се такав пухор далеко распростро, може се отуда закључити, да се већ од дужег времена почео лучити; он може да траје недељама, па и годинама.

Ако нема довољно ваздуха, запаљени чврсто стегнути памук тиња н. пр. каткад недељама, док не наступи пламен; у колико је чврше спакован, у толико спорије тиња.

(наставиће се)

Д. В. Бакић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене чл. 152. закона о општинама.

Ради подизања цркве, општини ж..... био је потребан новац, те је одбор решио, да се извесан део утрине испарцелише и изда појединцима за више година под закуп (15. година), те тим добивеним новцем да подигне цркву.

Пре овог решења, а у истом циљу, одбор је решио, да се, ради извршења овог парцелисања, изда из готовине извесна сума, и среска власт је ово одобрила одлуком својом од 4. септембра 1904. године. № 12397.

Ну у међувремену од овог свог решења и оног првог, среска власт је примила примедбе Државног Савета, који не одобрава, да се ово земљиште отуђи, — с тога, налазећи, да Савет не дозвољава никакву деобу, огласи решењем својим од 22. октобра 1904. године № 1450. своје раније решење за неважеће, и нареди суду, да сваки рад на деоби обустави.

Противу овога решења, суд општине ж..... изјавио је жалбу Државном Савету, износећи у истој у главном:

1. да не може сама власт своје раније решење ништити;

2. да задржана одлука није противна закону;

3. да у решењу среске власти нема ни једног законског прописа;

4. да ранија Саветска одлука са овим предметом нема ничег заједничког.

Државни Савет одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3329. поништио је решење надзорне власти, налазећи, да оно не одговара закону, прво по форми, јер није, у смислу чл. 152. и 156. закона о општинама, засновано ни на једном законском пропису. Сем тога, ни по садржини не одговара закону, јер не може бити разлог за задржавање од извршења ове одлуке одборске, донете по тач. 3. чл. 86. поменутог закона, о давању имања под закуп, решење Државног Савета, донето по чл. 33. закона о општинама, о одлуци зборској о отуђењу, пошто су издавање под закуп и отуђење потпуно разнолике правне радње.

Противу одлуке општинског одбора, којим се членици општински разрешују од дужности, жалба се изјављује непосредној надзорној власти.

Суд и одбор општине новачке 27. фебруара 1905. године № 116. донео је решење, да се Петар Веселиновић, кмет исте општине, разреши од дужности.

Противу овог решења Веселиновић је изјавио жалбу Државном Савету, тражећи

да се решење суда и одбора поништи и он врати у дужност.

Државни Савет одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3764., а на основу чл. 25. свог пословника, одбацио је жалбу као ненадлежној власти поднесену, налазећи да овде није случај чл. 170. закона о општинама, да би Савет био надлежан, већ у смислу чл. 102. поменутог закона, противу решења одбора, жалба се изјављује само непосредно надзорној власти.

Пропис § 471. тач. 7. грађанског судског поступка односи се и на плате општинских часника.

Осудним решењем првостепеног суда од 3. маја 1900. године № 10364. осуђен је Н. Р. на плаћање дуга М. Ј. са интересом и осталим трошковима.

Начелство округа моравског, приступивши извршењу ове наплате, у смислу прописа § 466. грађан. судског поступка, нашло је, да је плата, коју дужник прима од општине као општински председник, најгоднија за извршење, и да ничим није заштићена од извршења за наплату дугова, на основу §§ 463. и 466. грађанског судског поступка, донело је решење: да се наплата дуга изврши из плате дужникове, па тек, ако она не би достигла, да се остатак наплати из остале покретности његове.

Ово решење начелства одобрио је и Министар унутрашњих дела решењем од 9. новембра 1904. год. ПМ 31610.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је: да решење Министрово не одговара закону, из ових разлога:

По § 471. тач. 7. грађанског судског поступка, за извршење не може се узети више од четвртине плате чиновника, правитељствених служитеља, свештеника, капућера и учитеља, а половина може се узети у извршење само онда, ако се једногодишњим обустављањем тражбина не може измирити.

Као што се види, овим прописом била је намера законодавчева, да се у цели подржања, и вршења јавне службе, заштити три четвртине, односно половина плате јавних службеника, кад она има да се употреби за извршење, а и кметови су јавни службеници, то је начелство погрешно узело, да је закон оставио ван заштите плату кметова, јер се у грађанском праву допушта аналогја, те је, по § 2. грађанског судског поступка, у недостатку изричног прописа, ваљало применити на овај случај начело, које је заступљено у тач. 7. §. 471. поменутог поступка.

Ово посматрање саветско усвојио је и Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 9. јуна 1905. год. Бр. 4211.

Противу захтева надзорне власти, да одбор општински разреши од дужности неуредне кметове, нема места жалби.

Начелник среза з..... упутио је акт одбору општине к..... којим је тражио, да одбор разреши од дужности кметове

исте општине, пошто су неуредни у дужности.

Противу овог захтева, кметови су изјавили жалбу Државном Савету. Ту њихову жалбу Државни Савет је одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3765., на основу чл. 25. свога пословника, одбацио као ненадлежној власти поднесену, налазећи, да овде и нема решења надзорне власти, којег би жалитељи могли употребити средство, из чл. 170. закона о општинама, т.ј. жалити се, већ је ово захтев надзорне власти, упућен општинском одбору, у смислу чл. 148. закона о општинама, који одбор може уважити, или не, и тек, у случају да одбор по захтеву поступи, могли би жалитељи, противу таквог решења, користити се чл. 152. поменутог закона, а сада не.

Противу одлуке општинског суда и одбора, донесене на основу четврте алинеје чл. 30. закона о водама, има места жалби среској власти, а противу решења ове начелству и Министру унутрашњих дела.

Обрад Биљић, земљоделац из Својдруга, обратио се молбом суду општине рогачичке, да му дозволи подизање воденице — поточаре — на свом сопственом имању на потоку »Буковцу,« наводећи, да тиме неће ником скратити службеност и употребу воду, па ни воденици Глигорија Илића, која постоји испод ове, коју он хоће да подигне. У исто време, Глигорије Илић обратио се суду за заштиту његова права употребе воде са потока Буковца, пошто његова воденица постоји од памтивека на том потоку.

На основу овога, суд је учинио увиђај на лицу места, па наставши да би одвођење воде на воденицу молиоца Обрада било од штете по воденицу суседа Глигорија Илића, чија воденица постоји одавна, и тиме стекла право употребе воденог јаза, решењем својим од 30. маја 1904. године № 960., а на основу тач. 2. чл. 30. закона о водама и њиховој употреби, с погледом на чл. 83. закона о општинама, известио молиоца Обрада, да му се не може одобрити подизање воденице на потоку Буковцу.

Противу овог решења среске власти, молилац Обрад изјавио је жалбу начелству округа ужичког, и молио, да се то решење поништи и њему да задовољење. Допније, под 2. октобра 1904. године, његов задружни брат Спасоје Биљић молио је начелство, да одреди инжињера, који ће изаћи на лице места и учинити извиђај. Начелство је по овој преставци, одредило окружног инжињера и часништво општине рогачичке, да на лицу места учине извиђај, који је и учињен и њиме утврђено, да молилац има права употребе воде са потока Буковца, а на начин како је он и саградио воденицу према чл. 4. закона о водама и њиховој употреби, јер би употребљавао воду са потока, која се сматра за јавно добро, а испуњава и услов чл. 11. истог закона.

По разматрању односних аката, начелство је нашло, да није прописима ни једног закона овлашћено, да се упушта у разматрање и оцену поменутог решења

среске власти и наводи у жалби жалиоцевој (молиоца Обрада), па му је с тога жалбу, на основу §. 13. свог устројства, одбацило као неумесну.

Ово решење, по изјављеној жалби одобрио је Министар унутрашњих дела својим решењем од 30. новембра 1904. год. ПБр. 33220.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 9. јуна 1905. године № 4209. поништио је решење министрово, као противно закону са ових разлога:

По чл. 29. и 30. закона о водама од 26. децембра 1878. године (Зборник закона и уредаба по струци министарства грађевине стр. 94.), начелство окружно надлежно је да даје дозволу и решава о употреби воде и подизању грађевина за употребу истих, и решења министра унутрашњих дела по тим питањима, по чл. 37. поменутог закона, извршна су. Али за грађевине, које су на водама од незнатне важности, као што су: воденице поточаре, ваљавице, стружнице, даје одобрење, по другом ставу тач. 2. чл. 30., општински суд и одбор.

У закону о водама нигде није казано, да су таква решења извршна, те с тога је изван спора да она подлеже разматрању надзорне власти, по чему је и начелник среза рачанског, решењем од 30. јуна 1904. године Бр. 7479., на основу чл. 14. устројства начелства окружних и среских начелника од 12. маја 1830. године (Збор. I. стр. 78) решење суда и одбора општине рачанске од 18. јуна исте гдине Бр. 960. разматрао и одобрио.

Овака одлука среског начелника, по чл. 13. поменутог устројства, подлежи оцени и разматрању окружног начелства, те зато се начелство округа ужичког решењем од 3. новембра 1904. године Бр. 1176 није могло огласити за ненадлежно, у толико мање, што је под 2. октобром исте године Бр. 1044. наредило извиђај по овом предмету преко окружног инжињера и председника дотичне општине, којим је по акту Бр. 1098. утврђено, да жалилац Обрад подизањем воденице поточаре и употребом воде са потока »Буковца« ни у колико не наноси штету Глигорију Илићу, који има на ниже своју воденицу и који се томе противи.

Према томе ни Министар унутрашњих дела ожалбеним решењем није могао одобрити горње решење начелства, него је по чл. 10. закона о устројству централне државне управе, требао да упути окружно начелство, да по жалби жалиоца Обрада узме у разматрање решење среског начелника, и донесе своју одлуку по њему.

М. В.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине клокачке, актом својим од 9. маја ове год., пита:

а. »Да ли је општински суд надлежан за суђење кривица кад извесна лица захвате што од општинског појила или иначе

каког земљишта; даље кад стесне сеоске путеве и т. д., и ако није, којој власти треба оптужити такве кривце“, и

б. „да ли општински суд може вршити егзекуцијом наплату дуга од својих дужника, и ако не може, која је власт за то надлежна?“

— На ова питања одговарамо:

а. По § 4. полиц. уредбе, општински судови суде све кривце из III части кривичнога закона, па по томе суде и случајеве из т. 1. § 339. кр. закона као и оне из § 375. под а.

Њима ништа не смета то, што се општина овде јавља као приватно-правна личност и нека врста тужиоца, јер се судови у овом случају јављају не као представници општинских интереса, него као државна установа за вршење извесних закона, по којима се од њих тражи заштита јавних и приватних интереса, у овоме случају општинских; и

б. Општине према својим дужницима стоје у положају обичних поверилаца и ништа више.

Према томе, оне се за наплату својих потраживања морају обраћати са тужбом надлежним судовима (до 200 дин. општинском а преко ове државном) и тек кад имају осудно решење могу тражити извршење.

Наравно, ако је судио општински суд, он ће сам и извршити своју осуду по § 24. грађ. суд. поступка, а ако је судио Првостепени суд, онда ће се пресуда или осудно решење поднети на извршење надлежној полицијској власти у смислу § 462. грађ. суд. поступка.

II.

Суд општине вранићке, актом својим од 14. априла ове год. пита:

„По чл. 11. Устава земаљског, нико не може бити суђен, док не буде надлежно саслушан или законом начином позван да се брани.

По чл. 24. закона о народним школама, поред осталог, изостанке ђачке цени учитељ, и оне, који су учињени из важних разлога оправдава, а неоправдане доставља месном школском одбору да казни ђачке родитеље или старатеље.

По чл. пак 57. истог закона, сваки је члан школског одбора дужан долазити у седнице, јер ако не дође па не оправда свој изостанак важним узроком, казниће се, од стране школског одбора, за сваки изостанак по три дин. у корист школске благајне.

Питање је сада да ли наређења чл. 11. Устава важе и за случајеве из чл. 24. и 57. зак. о народним школама, или ће се кажњавање вршити и без тога.

Нарочито се истиче питање, да ли ће узимати реч у случајевима чл. 24. или ће се вероватно просто изјави и оцени учитеља“.

Моли се уредништво да изволи изнети своје гледиште по овој ствари.

— На ово питање одговарамо:

И ако се у закону о народним школама за случајеве који су истакнути ништа

не вели одређено, да ли ће се дотична лица узимати на одговор или не, ипак се не могу обићи уставне одредбе из чл. 11. без повреде самога устава.

И у случајевима чл. 24. и у случајевима чл. 57. морају се дотична лица позвати да оправдају своје изостанке односно изостанке њихове деце, па тек ако то не могу учинити има места казни.

Код чл. 24. не мења ништа ствар, што се учитељу пружа право, да неке изостанке сам оправда, јер за оне који нису оправдали, по његовом схватању он је само тужитељ и ништа више, пошто није искључена могућност да неко школском одбору поднесе тако убедљиве доказе о својој невиности који искључују казну, а које, може бити, није могао и стигао однети учитељу, кад је он тражио обавештење.

III

Суд општине кораћичке, актом својим од 10. јуна ове год. Бр. 1556. пита:

„Један сопственик парнога млина у нашој општини бави се још и куповином и продајом хране мештанима.

Храну даје на почек.

Сву продату храну он мери на својем кантару, ма да у општини постоји општински кантар.

Да ли се према овом лицу могу применити наређења § 392. крив. закона?“

— На ово питање одговарамо:

По чл. 1. закона о општинској мерини, све што се прода у једној општини а теже је од 25. к.грама, мора се измерити на општинским мерама и за то платити прописна такса.

Према томе ако и та општина има мерило прописаним законом о метарским мерама има права на наплату мерине од лица о коме је реч, ако оно продаје тежине изнад 25. килограма.

Ако ово лице неће да врши наређења закона о општинској мерини суд га може нагнати, казнама по чл. 11. поменутога закона, а не по § 392. тачке прве која не важи више после појаве закона о општинској мерини.

IV

Један општински писар пита:

„По чл. 2 тач. 8. закона о таксама казано је да се плаћања таксе ослобођавају сиромаси који не плаћају држави више од пет динара неп. порезе, без приреза и личног пореза, кад о томе поднесу уверење.

Молим уредништво за објашњење, да ли ово важи и за оне случајеве из закона о таксама, кад се неко осуди за иступну кривицу или по каквог грађанском спору на плаћање т. ј. да ли ову таксу може заменити уверењем?“

— На ово питање одговарамо:

Тачка 8. чл. 2. закона о таксама нарочито и регулисава случајеве из закона о таксама, па према томе са свим је јасно, да она говори о случајевима, који су овим питањем такнути.

Може се, дакле, уверењем заменити такса и по грађанским споровима и по иступним кривицама.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Крађљивци аутомобила. Париским чиновницима криминалне полиције Детлингу и Герабију пошло је за руком, да успехом крунишу свој задатак, који им је био стављен, а то је, да пронађу два крађљивца аутомобила. Они направеше план за хватање, а за његову основицу узели су то, што је један предњи точак на аутомобилу био покварен, и захтевао је поправку, ако се хтео употребити. У том циљу издали су огласе по новинама, да се нуде врло способни механичари за сваковрне оправке, и по јевтину награду. Након тих огласа добили су разне позиве ради посла, и они су им се свима одазивали. Најзад су добили један позив од извесног Друјина, те се и њему представише као механичари. Ту су наишли на прави пут, јер им је Друјин показао онакав аутомобил баш како је описан онај украдени. Друјина су одмах притворили; он је одмах признао кривицу, а шта више означио је и своје савеснике.

Сунчева светлост као средство за дезинфекцију. Професор Есмарх у Килу доказао је безбројним покушајима и пробама, да је сунчева светлост врло успешно и корисно средство за чистоту и здравље. Клицама различних болести пунио је одело, коже, кревете, намештаје, рубље и томе слично, излагао их сунчевим зрацима и после сваког сата посматрао је да ли их још има. Успех је био неочекиван. Нарочито је брзо убијало сунце бациле колере, и то не само на горњој површини кревета, већ и у дубоким деловима његовим. Ма да спорије, ипак је с успехом утицало сунце да уништи бактерије тифуса, туберкулозе и других болести. Као што се из тога види, најобичније, најјевтиније, а поуздано средство противу ширења заразних болести, јесу сунчеви зраци, те се за то по потреби треба најпре њима послужити, док не стигну или се не прибаве друга дезинфекциона средства.

Поштанске марке. — У последње време и код нас су се појавиле поштанске дописнице, на којима су назначени положаји марака за договарање и споразумевање љубавних парова. У Немачкој су злочинци искористили ту прилику, те су се, лепшењем марака на писмима, са свим тачно споразумевали са друговима у слободи, и ако је писма испошиљала сама истражна власт. Најзад је то договарање пало у очи полицији, те сад злочинци не смеју сами ни марке да лепе у својој преписци.

Романтично бегство једног притвореника. — У Кракови побегао је из истражног затвора на врло оригиналан начин један притвореник, по имену Ледвос, и то између три и четири сата по подне. Намерно је изазвао свађу са друговима у притвору, те је за то Ледвос затворену засебну ћелију. Ту је ноктима изгребао дрво око ексера на вратима тако, да су се врата једним ударцем могла отворити

и кроз њих изаћи. Кад је идуће недеље дошао оцачар, Ледвос се преруши као оцачар, тиме што је намазао лице чађу из пећи, нагаравио одело, од ципеласекао палуче, па од преостале коже направио широк појас. Са шешира скинуо је обод и направио тако округлу капицу, какву носе обично оцачари. Тако прерушен истави врата своје ћелије, и са свим мирно шеташе кроз ходнике до двориништа. Нигде га није нико задржао, и на главним вратима сам му је вратар отворио, те је тако изашао на улицу, упутио се ка предграђу и ту му се загубио траг. Чему се све неће досетити човек жудан слободе!

Крађа за љубав науке. — Једна оригинална и веома интересантна крађа, како по личностима које су је извршиле, тако и по предметима који су украдени, суђена је недавно у јуријевском апелационом суду (Русија) уз најживље интересовање тамошњих универзитетских ученика и свег интелигентнијег грађанства. Ево у чему је ствар:

Ноћу између 15—16 и 28—29 децембра 1903. год. покрадени су из фармаколошке хемијске лабораторије универзитета многи инструменти и препарати знатне вредности. Извештена о овоме месна полицијска власт предузела је најживљу истрагу, али је сав њен рад остао неуспешан.

Јануара месеца прошле год предстали су полицији стари универзитетски ученици: *Виљем Вајнберг* и *Фридрих Орг* и предали јој све покрадене инструменте са изјавом: да су их они у своје време узели из лабораторије али не у циљу користољубља, већ ради физичког и хемијског експериментисања. Имали су, веле, намеру, да све узете ствари, по свршеном послу, врате опет у лабораторију, разуме се тајно, али кад су видели да је универзитетска управа објавила ову крађу, претпоставили су да их предаду полицији. Најзад су додали, да јако жале што се све ово морало десити, као и да се кају због својих поступака.

По свршеном претресу суд је ослободио оба окривљена на велико задовољство многобројне присутне публике.

Крађа ова у многومه подсећа на врло честе крађе лешева у средњем веку, у циљу изучавања анатомије.

Самоубиства у Немачкој. — Према тачним статистичким подацима, број самоубиства у Немачкој нагло је порастао у току последњих година, јер за последње три године износи 20·4 на 100.000 становника. Статистика је још утврдила, да је највећи број самоубиства извршен у индустријским, а најмањи у земљорадничким окружјама.

Нова примена антропометрије. — Да би се спречило фалсификовање радова великих сликара и скулптора, један француски антиквар предлаже: да у будуће сваки боји сликар и скулптор на свом раду ставља и отисак свога десног палца, те да на овај начин потпуно онемогући фалсификовање тог рада. Идеја је оригинална

али не и потпуно нова. Позната је ствар, да су већина аутократа на крајњем Истоку у ранијим временима потписивали сва важнија акта отиском десног длана.

Извршење смртне казне у Америци. — Као што је већ познато, у Америци убијају помоћу електричне струје личности на смрт осуђене. Колико је овај начин непрактичан и свиреп, нека послуже као доказ ови речи из *Гласника Сједињених Америчких Држава*:

»Припреме око извршења трајале су неколико минута. Пошто је осуђени *Мишел Шилер*, који је убио своју жену, чврсто везан за фаталну столицу, пуштена је на њега електрична струја у јачини од 1750 волти. После 53 секунда присутни лекар прегледао је осуђеног и изјавио да је мртав, те су га с тога пренели у салу за секцирање. Тек што су га положили на сто, осуђени је, на велико запрепашћење присутних, отпочео дисати и мичати рукама и ногама. Разуме се већ, да су га понова везали за столицу и изложили струји за време од једног минута. После категоричке изјаве лекарове да осуђени овога пута неће оживети, сведоци су напустили салу, али су се убрзо морали натраг вратити, јер се несрећни Шилер поново почео кретати. И по трећи пут привезали су га за столицу и за дуже време изложили много већој струји, после чега је одиста био мртав. Пренеражени призором који су видели, и загађени мирисом од изгоретине, сведоци су готово побегли из сале у којој је вршена ова операција. Глава несрећног Шилера изгледала је као печена.....«

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Утврђена идентичност. У 19. броју «Полицијског Гласника» од ове године изнели

смо фотографију са описом једног коцкара, који је до тада био познат и редовно се издавао као *Алекса Марковић* — „Швалче“,

родом из Крагујевца. Под овим именом био је и од стране београдске полиције и од других полицијских власти у земљи више пута кажњаван, а тим су га именом звали и други коцкари и његови другови.

Међутим, одмах по објављеној слици добили смо извештај од једнога општинскога писара из унутрашњости, који јавља да ово лице није *Алекса Марковић*, већ *Иван Чајковски*, родом из Пирота.

Предузетом истрагом поводом овога ради утврђења идентичности овога лица констатовано је: да се он доиста зове *Иван Чајковски*, да је 1884. год. рођен у Зајечару и да је син *Влајка Чајковског*, бив. инжињера, који је био родом из Руске Пољске и да има и сада живу матер, преудату у Краљеву.

Лажни «Алекса» је код Управе гр. Београда такође признао да су ови подаци о њему истинити и да је се издавао под другим именом са тога, да би избегао војну обавезу, у чему је до сада и успевао.

Пошто су га војне власти тражиле ради одслужења сталног кадра, то га је Управа гр. Београда 15. тек. месеца са актом Бр. 18185. спровела команданту тимочке дивиз. области у Зајечар. Ако би ко о њему још што знао, моли се да о томе извести ово уредништво.

ПОТЕРЕ

Јуна 18. тек. год., непознати крадљивац украо је из стана г. *Стојана Пајкића*, рентијера ове ствари:

а, један пар дијамантских минђуша у облику розете са једним брилијантским каменом;

б, један женски брилијантски прстен са једним каменом;

в, један прстен дијамантски са три повећа камена у једном реду, и

г, три женске куглице: две сребрне и једна нилибарска.

За крадљивцима и покрађом наређује се живно тражење. Нарочита пажња скреће се личностима које купују или узимају у залогу ствари

од вредности, да буду веома пажљиве, јер је крадљивац већ успео да код извесног завода заложу један украдени сахат, па је с тога врло

вероватно да ће то покушати и са осталим стварима. Извешта о овој покраји и резултату трагања треба слати Управи града Београда с позивом на Бр. 21010.

Ноћу између 19. и 20. тек. м-ца непознати допови отворили су удешеним кључем кућу Јанка Журжића, тежака из Голубића, и из ове однели: 130 динара у српским новчаницама, 1 стари талир, 2 петодинарке, три пробушене аустријске форинте, 4 трубе црна и 3 трубе бела сукна, 2 трубе памучног платна, 2 трубе тежићава платна, 1 пар тканица, два пара нових панталона од белог сукна и две велике шарене торбе. Начелник среза поречког, депешом Бр. 4314, моли све полицијске власти за тражење крадљиваца и покрађе.

Матеја Богојевић, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза посавског округа ваљевског, због крађе, побегао је 17. тек. м-ца из ваљевске окружне болнице, у коју је био упућен ради лечења. Матеја је родом из Аустро-Угарске, по занимању је колебар, стар око 70 година, бркова седих и кратких, лица округлога. Позивају се све полиц. и општинске власти да Матију у својим домаћинствима најживље потраже, и у случају проналаска стражарно спроведу начелнику среском у Обреновац, или начелству округа ваљевског с позивом на депешу Бр. 8766.

Драгутин Стевановић, циганин, родом из Сења, који је као притвореник среза посавског, окр. београдског био на лечењу у општој државној болници, побегао је 20. тек. м-ца из дворшта начелства округа београдског камо је био упућен из болнице ради спровода у српски притвор. Одбегли Драгутин има око 50 год., средњег је стаса, просед, бркова густих и проседих. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да бегунца у својим домаћинствима најживље потраже и пронађеног спроведу начелнику среском на Умци, или начелству окружном с позивом на Бр. 5136.

Ернест Моглер, по занимању пекар, родом из Бекингена у Немачкој, извршио је ноћу између 12. и 13. јуна тек. године, (по новом) троструко убиство са разбојништвом у Некар-

гартону и по извршеним злочинима побегао. Злочинац је висок 1'60 м., средњег стаса, по лицу негав, косе плаве, бркова малих и плавих, на десној мишци има тетовиран знак у облику

срца. Истражни судија из Виртемберга моли све полицијске власти да за зликовцем Моглером најживље трагају, а у случају проналаска да га ухвате, притворе и њега телеграфским путем о свему известе. Награда од 1000 марака обећана је ономе ко би злочинца ухватио или власти проказао.

Три непозната зликовца, наоружани пушкама острагушама и по лицу нагарављени, напали су 17. тек. м-ца између 4—5 сати по подне, на салаш Стане удове Барбула Стојановића из Брзе Паланке, на пошто су претходно сопственицу тукли кундацима и неким ватраљем, отели су јој и однели: 10 кгр. сланине, 2 кгр. сира, један прелук и једне панталоне од црног сукна, једну јагњећу шубару, пар вуњених чарапа, тканице и 4 динара у никлу. Један од зликоваца био је високог стаса, црномањаст, стар до 30 год., у црном штофаном прелуку и црним сукненим панталонама. Други је био плав, сувоњав, омален, стар до 30 год., на себи је имао прелук од црног сукна а испод овог подужи гуњ од белог сукна; на ногама црне, сукнене чакшире а на глави црну јагњећу шубару. Опис трећег зликовца непознат је. Начелник среза брзопаланачког депешом Бр. 1230, моли за најживље тражење описаних зликоваца.

Т Р А Ж Е С Е

Добросав Савић, из Грабова, општине подгорачке, подручног ми среза, по извешћу там. општине, отумарао је незнао куда још 10. новембра 1903. год., и до данас се није могао пронаћи. Како се сумња да је именовани Добросав ово учинио у намери да чини каква казнима дела, јер је и раније био осуђиван на 8 година робије, а више пута и иступно кажњаван за крађу стоке и друго, то се моле све полицијске власти да за Добросавом нареду живо тражење и у случају проналаска да ме известе о месту његовог становања. Из канцеларије начелства среза ражањског, 20 јула 1905. год. Бр. 6510. у Ражњу.

Стојана Живковића, бив. келнера из Житковца, тражи начелник среза моравског, у Прилиовици, ради издржавања казне затвора. Спасоје је стар 22 године, средњег стаса, плав у лицу. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да га потраже и у случају проналаска упуте начелнику среза моравског, округа нишког, с позивом на Бр. 6335.

О Б Ј А В А

Лазар В. Радојковић, из села Мирова, у срезу бољевачком, овога округа, који је 27. пр. м-ца извршио убиство над Милојем Миленовићем, бив. председником општине мировске, побегао је наоружан, по извршеном делу, у шуму.

Решењем овога начелства од данашњег Бр. 5481, а на основу извештаја Начелника среза бољевачког и прибављених доказа, утврђено је: да се Лазар наоружан одметнуо од власти и почео за себе самостално да живи у намери да избегне одговорност за учињено дело

као и да друга кажњива дела чини, у коме поступку његовом постоји дело хајдуковања — §. 243. крив. зак.

Услед овога, а на основу чл. 9. закона о јавној безбедности, Начелство ово позива Лазара В. Радојковића из Мирова, да се у року од двадесет дана, рачунајући од дана када је објава изашла у Српским Новинама, пријави најближој полицијској власти, која ће га спровести Начелнику среза бољевачког, или најближем првостепеном суду, а ако се у остављеном року не пријави ма којој полицијској власти

или првостепеном суду, Начелство ће га, на основу чл. 10. зак. о јавној безбедности огласити за хајдука.

Лични је опис Лазарев овај: стар 23 год., раста средњег, добро развијен, црномањаст, бркова малих црних, косе црне, коју чешља право у вис, браду брија. На себи има од одела: кратку сукнецу антерију, црно-жуту, са ситним црним гајтанима, чакшире сукнене црне, грађене опанке са широким кајишима.

Бр. 5481. Од начелства округа тимочког, 13. јуна 1905 год. у Зајечару.

Н А Ћ Е Н Л Е Ш

На обали Дунава у Кусјаку, 17. пр. м-ца избацила је вода један непознат човечји леш, који је већ прешао у трулеж, а према лекарском мишљењу лежао је у води 12 дана. Човек, чији је леш, био је омален, пун, избријана лица, ретких црних бркова, стар око 36 год. Од одела је имао гуњ од црног сукна, кошуљу од тежићаваог платна. Секцијом се није могло утврдити, да је смрт произведена насилним путем. Ко би што ближе умео рећи о овоме лешу нека о томе известити начелника среза неготинског с позивом на Бр. 5804. — АВр. 972.